

אונקלוס

במדבר יח קרח רעד

משה לאמר: לכו ואלהלוים תדברו →
 ואמרת אלהם ביתקחו מאת בני ישראל אתהמעשר אשר נתתי לכם מאתם בנחלתכם והרמתם ממנו תרומת יהוה מעשר מןהמעשר: כו ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגרן וכמלאה מןהיקב: כז כן תרימו גם אתם תרומת יהוה מכל מעשרתיכם אשר תקחו מאת בני ישראל ונתתם ממנו את תרומת יהוה לאהרן הכהן: כט מכל מתנתיכם תרימו את כל תרומת

משה למימר: כו ואלקווי תמליד ותימר להון ארי תסבון מן בני ישראל ית מעשרא די יהבית לבון מנהון באחסנתכון ותפרשון מניה אפרשותא קדם י מעשרא מן מעשרא: כז ותתחשב לבון אפרשותכון בעבורא מן אדרא וכמלאתא מן מעצרתא: כח כן תפרשון אף אתון אפרשותא קדם י מכל מעשרתיכון די תסבון מן בני ישראל ותתנון מניה ית אפרשותא קדם י לאהרן כהנא: כט מכל מתנתכון תפרשון ית כל אפרשותא די

לקט בהיר

רש"י

לא) ר"ל מיצח ונחשב אינו מלשון משבון וסכום, ואינם שווים ב' התרומות בשבועים, שזו ב' ממאה וזו אחד מעשר, אלא הוא מלשון חשיבות או מלשון מחשבה שדומין בחשיבותם או שהם נחשבים זו כזו, וכל הדברים המפורשים בתרומה גדולה ישנם בתרומת מעשר (רא"ם): לב) גורן הוא מקום צדדה שיש לו גג ומכסה ואין לו דפנות, ושם צבורן מכניסים את התבואה אחר שמניקים אותו מן הפסולת, ועושים ממנו שם צבורן כרי, והכין צא לשם ונטל תרומתו, לפיכך יש לתרומה זו ג' שמות, תרומה גדולה לפי שהיא הראשונה וניטלה מכל התבואה ביחד (לא) רק מעשרון) ונקראת ראשית, ונקראת תרומת דגן מן הגורן, לפי שתרומת מעשר נותן הלוי צביתו מן המעשר שקבל מן הגורן, וחסר מיצה בכחוב, כדגן כאליו אמר בתרומת דגן, וכן על דרך זה הוא מאמר הסמוך, וכמלאה כאליו אמר וכתרומת מלאה, כמו שמכניסים הדגן (התבואה) צבורן כן מכניסים את היין (חירוש) ואת השמן (יגהר) לתוך יקב ומשם נוטל הכהן תרומה גדולה והלוי מעשר וצביתו נותן ממעשר שלו את מעשר, או צריך להוסיף מיצה ראשית כאליו אמר כראשית דגן מן הגורן ולזה הוסיף רבינו לומר שנקראת "ראשית" דגן מן הגורן, כי גם מעשר ראשון ושני ומעשר עני נותנים מן הגורן אלא שתרומה היא ראשית דגן (ב"ב): לב) פי' הענינים והזימים הולך וגדל ואינו מלא בגדלו עד שנחבשל וראוי לאכול, לפיכך נקראת מלאה, ואמר רבינו "תבואה" משום שהכחוב אמר כן לקמן פסוק ל' וכתבואת יקב (מ"ל): לד) היא כלי גדול שמאספים לתוכו הענינים או הזימים ושם כותשים וטוחנים ודורכים אותם עד שמימיהם שותם ויורד דרך נקב שבו לתוך צור שיש מחתיו צקרקע: לה) אמר הנביא שירושלים הננויה יגיע עד יקבי המלך עד הצור שחפר הקב"ה עם צרא עלמו: לו) פי' שנתחלה אמר הכחוב שנחשב זו

יבמות פ"ו): כז) ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגרן. תרומת מעשר שלכם חסורה לזריס"א ולטמאים וחייבין עליה מיתה וחומש כתרומה גדולה שנקראת ראשית דגן מן הגורן"א) (ספרי): וכמלאה מן היקב. כתרומת חירוש ויזהר הניטלה מן היקבים, מלאה לשון ציפול תבואה שנתמלאת"א), יקב הוא הצור שלפני הגת"א) שהיו יורד לתוכו, וכל לשון יקב חפירת קרקע הוא, וכן (כרי"ד י"י) יקבי המלך, הוא ים אוקיינוס חפירה שחפר מלכו של עולם"א): כח) כן תרימו גם אתם. כמו שישראל מרימים מגרנס ומיקביהם תרימו גם אחס ממעשר שלכם"א), כי הוא נחלחם: כט) מכל מתנתיכם

זני ה"א ח"ג (כ"ט)
 דגן ט"ו וצ"ב דגסו"ג ח"ג והחומר

3

סימן קפז

שאלה: השורש תרנגולת ומוחמת רוב חידוד הסכין חותך המפרקת עם הסימנים בבת אחת, חייב לכסות או לאו.

וכן נראה נמי דאפילו בספק גמור של פסול שחיטה, כגון בדיק סקיני ונמצא אחר שחיטה פגומה דקי"ל כרב הונא (חולין י, א) דחיישינן שמא בעור נפגמה וספק נבילה היא, והכי כתב הרמב"ם בהדיא, אפ"ה חייב בכיסוי. ודוקא בחש"ו דרוב מעשיהם מקולקלים פטרינן לה מכיסוי, משום דילמא אתי למימר שחיטה מעלייתא היא, אבל בספק השוה להכא ולהכא נראה דלא גזרינן ופטרינן. וראייה מדקאמר פ"ק דביצה (ת, ב) דכוי אם שוחטין אותו בחול מכסין את דמו ולא גזרינן דאי מחייבת לה כיסוי אתי למימר חיה מעליא היא ואתי להתיר חלב שלה, משום דמימר אמרי אינשי רבנן מספקא להו ולכך מחייבים לה בכיסוי. ה"נ מימר אמרי רבנן מספקא להו אי לאו שחיטה היא ולכך לחומרא מחייבים לה בכיסוי. ואע"ג דיש לחלק קצת בין חששא דדילמא אתי למימר שחיטה מעלייתא היא ובין חששא דדילמא אתי להתיר חלב, דהתם בעי נמי סימני חיה בקרניה וטלפיה, מ"מ הואיל ולא אשכחן ההיא חששא דדילמא אתי למימר שחיטה מעלייתא היא, אלא גבי חש"ו והתם רוב מעשיהם מקולקלים כדפרישית. לא גמרינן מיניה לספיקי אחרניתי.

תשובה: יראה דמילתא דפשיטא היא דחייב לכסות בכה"ג, ואע"ג דמחמירין לפסול שחיטה בכה"ג בחד לישנא (חולין פז, א) דלא לישווי גיסתרא, פ"י שלא יחתוך כל המפרקת לשנים, אפילו בהולכה ובהובאה חומרא יתירה היא לפסול בלא מתכוין, כדמייתי שם במדרכי ותוספות. ומהר"ם נמי מפרש פרש"י דר"ל שלא יצטרך לחתוך כל המפרקת לשנים, אבל אינו ר"ל שאם חתכו לשנים תהא פסולה. וכן מוכח מן התוס' שם שמבינים פ"י רש"י הכי, דאל"כ לא הוי מקשה עליו מידי דאמאי איצטרך קרא להכי דפסול השחיטה ודאי איצטרך. וא"כ כיון שאינן אלא חומרא בעלמא פשיטא דלא דחינן מצות כיסוי דאורייתא מטעם דילמא מאן דתזי ליה דמחייבא לה בכיסוי אתי למימר שחיטה מעלייתא היא ואתי למיכל מיניה, כדאמר פ"י כיסוי (חולין פז, א ד"ה מ"ט) גבי שחיטת חש"ו דפטרינן לה מכיסוי מהאי טעמא, דהתם מוכח בתוס' דהטעם הוא משום דרוב מעשיהם מקולקלים, ואי אתי למיכל מיניה הוה כדאכל נבילה גמורה. משא"כ בנ"ד דמן הדין כשירה

דיני חלה וחדש ובלאי הכרם ונמע רבני

סימן קפח

שאלה: אשה בעלת הבית לשה לה משרתת שלה עיסה, והלכה לחוץ קודם שהפרישה חלה. וקודם שחזרה נתחמצה העיסה כל צרכה, שאם תשהה עוד שלא תאפה תתקלקל העיסה, ובשכיל כך רוצה המשרתת להפריש החלה בלי רשות בעלת הבית, שרי למיעבד הכי או לאו.

סק"י שהכריע כד' רבינו, עש"ב, וכן הביא מיש"ש ב"ק (פ"ט ס"י כ"ג) [ועיי' ת"ש ס"י ד' סק"ז בהג' א"מ"ב שם]. ועיי' קצוה"ח (סק"י) שכתב דבמקום שקילקל בשוגג דהו"ל הו"ק שאינו ניכר פטור, ועיי' בנה"מ (סק"ט). ולענין אי אמרינן בכה"ג רוב מצויין אצ"ש מומחין הן בשו"ע (שם ס"ז) מבואר דלא אמרינן הכי ועש"ך (י"ד ס"י א' סק"ד) ופ"מ שם [ועיי' שע"י ש"א פ"ה].

סי' קפז: 1. רמ"א (ס"י כ"ח ס"ב) ועט"ז (סקט"ז וס"י כ"ד סק"ב) דדווקא בחומרא דכה"ג דמדינא כשר לגמרי, ולענין אי מכסה בכרחה עיי' כ"ח ועט"ז שכתבו דמכסה בלא ברכה ובש"ך (סקכ"ח) דחה דבריהם וכן הביא שם מס' ל"ח, ע"ש, וכ"כ ט"ז. 2. עיי' רמ"א (ס"י כ"ד ס"ה) וש"ך וט"ז (שם סק"ב) ובתשו"י בית יעקב (ס"י קס"ב), ועיי' היטב שעה"מ (פ"ה מאישות ה"א) ועיי' אחיעזר (ח"ג ס"י ל'). 3. חולין ס"י תרי"ב. 4. כז, א ד"ה ותו. 5. במדרכי שם. [ועיי' בתשו"י בעלי התוס' ס"י מ"ז]. 6. שם ד"ה דלא לשווי גיסטרא. 7. פ"א משחיטה הכ"ד. 8. עיי' שו"ע שם ובב"ח כתב דבכה"ג א"צ להמתין ועש"ך שם וביד יהודה. [ועיי' ט"ז ס"י כ"ד הנ"ל] ועיי' שעה"מ (פ"ה מאישות ה"א) הנ"ל. 9. עיי' היטב שעה"מ (פ"י מיו"ט) ובצל"ח ביצה שם. 10. עיי' הגי' רע"א בשו"ע שם שהאר"ך לתמוה ע"ד רבינו במש"כ דל"ח שיראוהו מכסה דשפיר יאמרו דמספק מכסה עש"ב.

סי' קפח: 1. רמ"א (י"ד ס"י שכ"ח ס"ג) ועיי' ב"ח שחמה דהא רבינו לא התיר אלא במקום שיש חשש קילקול, ועיי' ש"ך (סק"ה) וט"ז (סק"ב) ועיי' הער"י. 2. עיי' קצוה"ח (ס"י רמ"ג סק"ה) שכתב בדעת התוס' והרשב"א נדרים (ל, ב) אינה כן ולי"ש הכא זכין לאדם בפ"י

לאשה ולאיש כדילפינן מושלח ושלחה. וביבמות פ' האשה שלום (ק"ח, ב) בעי תלמודא המוכה גט לאשתו במקום יבום או במקום קטטה מהו, ומוכח בהדיא התם דאי הוה זכות לה היה מועיל משום דזכין לאדם שלא בפניו, אע"ג דבעינן ונתן בידה או ביד שלוחה היכא דזכות הוא לה נעשה המקבל שלוחה אף שלא מדעתה. וה"ה לענין הפרשת חלה. ואי ק"ל הא דתניא בפ"ב דכ"מ (כב, א) כיצד התורם שלא מדעת תרומתו תרומה וכו' עד הרי שמצאו ואמר ליה כלך אצל (ב"ה) [יפות], לא שווייה שליח (לא) משום דבעי שלוחתם דומיא דאתם מה אתם לדעתתם אף שלוחתם לדעתתם. אלמא אע"ג דידעינן בתר הכי דניחא ליה במה שתרם אפ"ה לא הוי שליח כיון דמעיקרא לא לדעת הוי. לא דמי כלל דהתם בשעה שנעשה שליח לא ידעינן כלל דניחא ליה, אלא דאח"כ שמעינן מיניה או דחזינן מיניה דניחא ליה, ובעינן למימר דלמפרע הוי שפיר שליח. הא לא מהני משום דבעינן למיידע בשעה שנעשה שליח דזכות הוא וניחא ליה. וכה"ג הוי דומיא דאתם, דאנן סהדי אי הוי הכא הוה ניחא ליה, אבל היכא דבשעה שנעשה שליחות לא ידעי לן לא הוי דומיא דאתם.

קילקול העיסה אמרינן דזכות הוא לה⁴ כיון דרגילות הוא לפעמים שבעלת הבית נותנת רשות למשרתת להפריש חלה אפילו בפניה. וכן יש לה כח לעשות שליח כדאיחא ביבמות פ' יש מותרות (יבמות פו, א) לימד על נשואת בת ישראל שנותנת רשות לתורם תרומת מעשר, ויליף לה מדכתב אתם וביחכם ומקיש ביחכם לאתם, ונרא' נמי דה"ה לענין תרומה גדולה וחלה*.)

הגדה"ה: וטע"ג דפ"ק דחולין (יב, א) אמרינן דהאומר לשלוחו לא ותרם לי ושמע איש אחרינו ואלו ותרם אין תרומתו חרומה דהוה ליה תורם שלא מדעת, אלמא אע"ג דידע הוי בעידנא דתרם דנחש ליה לנע"ה לתורם שהרי נזה לשלוחו לתורם, מ"מ הואיל ולדדיה לא עבד שליח לא מהני וי"ל דדוקא התם לא מהני משום דאיכא למימר דדעת דנעל הימ דשלוחו דוקא לתורם, משום דידע ונחש נחש מיהו כגיל. נע"ה לתורם צעין יפה או רע. או צעני, וכן אם דרכו לומר כלך אלל יפות או איפכא, אלל דנפרשת מלה סמן הוה דהכל שזין טי לטול נכית ולסורפה, און לומר כלל שיש קפידא מי יפרש ויתורם. ותו דאיכא למימר מטעם שיש למוש לקלול העיסה ליכא קפידא כלל, וכן לענין גט איכא למימר היכא דידעינן דזכות הוא לה ונחש לה צניעותין לא הוי קפידא כלל מי יקבל הגט במקומה, ע"כ.

וכן כתב בהדיא בא"ז⁶ דלכחילה האשה עושה שליח להפריש חלה בלא בעלה. ולענין גט נמי מרבינן שליח

סימן קפט

המקפיד על תערוכתו, ומייתי ראייה מירושלמי דקאמר התם דבר המקפיד על תערוכתו אין הכלי מצרף. והשתא מוכח מהך שינויא דדוקא כלי אינו מצרף דבר המקפיד על תערוכתו⁸, אבל חזיבור ע"י נגיעה וכ"ש נשיכה מהני. אמנם בסימני אשירי¹⁰ ובירורה דיעה¹¹ כתב בהדיא דדבר המקפיד על תערוכתו לא מהני לא נגיעה ולא נשיכה אפילו באשה אחת, וכן מוכח מדברי אשירי בהלכות חלה¹², וכן מצאתי בפ"י משניות דרבינו שמשון במס' חלה פ"ד¹³.

ונראה לחלק דודאי היכא דבתרווייהו יש שיעור חלה אע"ג דמקפיד על תערוכתו מהני נשיכה או אפ"י נגיעה כדי לפטור מאחת את חברתה, דחשיב שפיר מן המוקף בהכי. ובהא איירי ההיא דעיסה טמאה וטהורה דבתרווייהו יש שיעור חלה, אבל הא דאמרינן

שאלה: אשה לשה שתי עיסות באחת עירבה כרכום ובאחת לא עירבה בה, ואין בוז ולא בוז שיעור חלה, יש לצרפם ע"י נשיכה כדי ליטול מהן חלה או לאו.

תשובה: יראה דלכאורה היה לדקדק מתוך דברי הגאונים דיש לצרפם ע"י נשיכה כדי לחייבם בחלה, [כנראה] בתוס' פ"ק דנידה¹ וסמ"ג² ובספר התרומה³ והמרדכי⁴ ואשירי בהלכות חלה⁵. ובמרדכי פ' אלו עוברין⁶ מתרץ ההיא דפרק כשם (סוטה ל, א חלה פ"ב מ"ח) דאמר רבי אליעזר נוטל מן הטהורה על הטמאה כיצד עושה עיסה וכו' עד ונותן פחות מכביצה באמצע כדי ליטול מן המוקף, אלמא דצירוף סל לא מהני אלא בעינן חוט בצק המחבור. ובפ' אלו עוברין (פסחים מח, ב) סבר ר' אלעזר דמהני צירוף סל, ומתרצי דהא דלא מהני צירוף סל גבי עיסה טמאה וטהורה משום דהוי דבר

שחידש דזכין לאדם ולא מאדם, וע"י מש"כ ע"ד בדברי חיים הלכ' אבידה (סי' ג') ואמרי בינה דיני תרו"מ (סי' ו') ובחדושי הארנטי הרבה כזה. [וע"י היטב לקט יושר (ח"ב עמ' 75) בשם אריזן] וע"י שו"מ (קמא ח"ב סי' ק"י) ובאר יצחק (אריז' סי' א' ענף ג') בארוכה. 3. בט"ז שם הגיה ומחק מילת "אלא" ובנקודה"כ כתב דשלא כדח עשה כן ודעת רבינו כב"ח ודלא כרמ"א, וע"ש בט"ז שכתב דידוע שרבינו עצמו סידר השאלות, ע"ש. ועכ"פ השו"ז וזו דאי אינה כן ע"י לקט יושר (עמ' 75) ובהער' שם ובמבוא שם. 4. בקצוה"ח שם הק' דאמאי חשיב קילקול הרי יכולים להפריש אפי' אחר אפיה, ע"ש. 5. ע"י אמ"ב שם בשם אריז' פסחים שכתב כדי רבינו עשה, ואריז' זה עצמו הווכר בלקט יושר שם. 6. ח"א טו"ס רכ"ה — וע"י לקט יושר [שם בסוף הקטע].

סי' קפט: 1. ד, א ד"ה ומקפת. 2. עשין קמ"א. 3. סי' פ"ב. 4. ל"מ מקום אחר חוץ מההיא דפסחים שציין רבינו לקמן, [וע"י ברכות סי' קכ"א]. 5. סי' ד', 6. פסחים סי' תקצ"ט. 7. חלה פ"ב ה"ג. 8. ע"י היטב ט"ז (סי' שכ"ז סק"א). 9. השתא לא מחלק רבינו בין צירוף למוקף וע"כ כתב דמהא דטומאה ילפינן להכא דמהני נגיעה ונשיכה וכ"פ בנקודה"כ (וי"ד סי' שכ"ז). 10. הלכ' רבינו

עם ציונים פה

טור ממשנה מסכת תרומות

ציונים דרמ"ז עם ציונים פה

תרומת הדשן קפ"ח

נקודות הכסף

כ"ו ש"ס פ"ק ב' [ש"ס] צ"ג ר"ש כ"א ז' סו"ט כ"ו. ה"כ"ה ל' בתרומת הדשן שלל דהדבר ברור ז' המרומת הדשן ז' ה"כ"ה, ומה שאמר ז' אין כלל חלה חשש ק' העיסה אמרינן דזכות לה כ"ו היינו משום ד' דאפילו חשש חלה ל' כריח ליה להמיר ל' על הכליות שהביא ז' שיש ג'דים לאפור, שמוכר בג"ה כמו הדשן שם, ולמה ליה חתום, וכו' נדמו כל ד' דר"ק. ומה שכתב דא"כא צ"פ"ר ר"ש ז' ע"ק"ל העיסה כ"ו פי דבשיקרא איירי ב"א ד' ק"ק"ו ט"שה כ"ו. לאו ח' ה"ל, דהמש"יין כמו הדשן שם יראה דזו"ה מבעל המרומת והדרכה פירושה קמ דבריו דלא כריח להמיר חלה הי"ח ז' חשש קלקול:

הגהות והערות

טו מוקן ממנהדרת א' מע"ל: י' במהדורת ירושלים חש הוא בסוף סימן רמ"ה י"א השמעת ממנהדרת א' מע"ל:

(ב) וכן משרתת כו'. בתרומת הדשן סימן קפ"ח כמו שזכרנו זו על שפחה משרתת שלשה עיסה להאשה, והלכה האשה ועכ"ל עד שנחממה כל זרעה ואם משהא עוד מתקלקל העיסה, ובש"ל כך רוצה המשרתת להפריש חלה בלי רשות בעלת הבית, דשפיר דמי למיעבד הכי, דכיון דמתקלקלה העיסה זכות הוא לה לבעלת הבית וז"ל לאדם שלא בפניו, והכי נמי המשרתת נעשית שלושה אפילו שלא מדעתה מטעם זה. ואפילו אין כאן חלה חשש קלקול העיסה אמרינן דזכות הוא לה, כיון דרגילות הוא רשות להפריש חלה אפילו בפניה, וכן יש לה כח לעשות שליח כדאיחא כו'. ואף על גב דבפרק קמח דחולין [י"ג, א] אמרינן אי אמר לשלומו זיל תרום ושמע איש אחר ותרם אין תרומתו תרומה, י"ל דוקא התם לא מהני דיש קפידא דרוצה דוקא בזה דיודע ומכיר באיזה מדה רגיל בעל הבית לתרום עין יפה או רעה, אבל בהפרשת חלה בזמן הזה דהכל שוין בו לטוב בזכות אין לומר כלל שיש קפידא מי יפריש ויתרום, וזו, דאיכא למימר מטעם שיש לחוש לקלקול העיסה ליכא קפידא כלל, וכן גבי גט [גיטות ק"ה, ב] אם ידעין דזכות הוא לה וימחא לה בגט לא הוא קפידא כלל מי יקבל הגט במקומה, עכ"ל. הנה מה שכתב ואפילו אין כאן חלה חשש קלקול העיסה כו' הוא דבר שאין לו פירוש, דהא גם ברישא מיירי מזה, ואין לומר דברישא מיירי מקלקול ודאי ובסיפא מיירי מחשש קלקול בעלמא דמאי שנה זה מזה, דודאי גם בספק קלקול יש לה זכות להוציא מידי ספק. וזו, מאי מייתי אחר כך כיון דרגילות הוא לפעמים שנותנת לה רשות כו', היאך שייך זה לענין ספק קלקול, הא אפילו בלא ספק קלקול יש הימיר בזה ואין זה תלוי בספק קלקול. וזו, דהא כתב אחר כך דדוקא לענין תרומה יש קפידא מי יהיה שלומו כיון שאין כל אדם יודע מדה שלו, שמע מינה אי לאו משום מטעם זה היה מותר אפילו באדם אחר. וזו, דהא אחר כך מסיק וי"ל, וזו דאיכא למימר דיש לחוש לקלקול העיסה כו', משמע דמעיקרא איירי בלא חשש קלקול עיסה, וזו, אי נימא דבא להמיר בסיפא ולהדש דאפילו בספק קלקול מותר מאי מייתי מגט היכא דידיעין שזכות הוא לה, דמשמע דדוקא ידוע שזכות הוא לה, וכאן עיקר החידוש שאינו ודאי. חלה מטעם זה לענין דיש כאן טעות סופר וי"ל ואפילו אין כאן חשש קלקול כו', דהיינו שיש הימיר בלאו הכי מנ"ד שרגילות הוא שנותנת רשות, וכן משמע שהיה גורם רמ"א בדברי תרומת הדשן, שהרי כתב וכן משרתת כו', דמשמע אפילו בלא שום חשש קלקול עיסה. ומי"ח ז"ל [ב"ה עמוד ז' ד"ה ומ"ש בס' חולק על רמ"א ומפרש דברי תרומת הדשן בדרך שכתבתי דמיירי בסיפא מחשש קלקול ולא קלקול ודאי, דבזה דוקא מותר למשרתת להפריש חלה, והנראה לענין דכתבתי דאי אפשר לפרש כן. ומכל מקום נראה לענין דבעל תרומת הדשן עצמו לא סמך על זה להמיר בלא חשש קלקול עיסה, שהרי לבסוף הזכיר ההיתר בש"ל קלקול דוקא, וכן בשאלה בסידר שם בתרומת הדשן לא הזכיר חלה בש"ל קלקול העיסה, וידוע הוא דרכו של תרומת הדשן שהוא עצמו סידר השאלות, ונראה לענין להציא ראייה מדברי הטור סוף סימן זה על פי סמ"ק [סימן רמ"ז] שכתב שאם המגביל הפריש בלא רשות דהוה חלה, ובסמ"ק עצמו כתב בלשון זה ונראה דאם בעל הבית אומר דניחא ליה שיפריש הגביל יפריש, ואם הפריש שלא ברשות חלתו חלה כמאן דאמר פועלים שהלכו שמי וערב בגת דתורמין שלא מדעת בעל הבית, עכ"ל, והך מאן דאמר הוא בירושלמי [תרומות פ"ג הלכה ב] מצינו הר"ש פרק ג' דתרומות [משנה ד ד"ה חזן] על מתניתיין דאמרינן התם הפועלים אין להם רשות לתרום, חזן מן הדרכות שהן מטמאין את הגת, ופירש הר"ש דבעלים עמי הארץ השכירו פועלים חברים לדרוך צעננים כדי להפריש [חלה] י"ח תרומה צטורה, ורש"י לתרום עד שלא יגעו צו הבעלים, ויטמאו את הגת, וצירושלמי אחר רבי יוחנן כיון שהלכו שמי וערב מטמאין את הבור מיד, כלומר שעד אוחז זמן נזהרין בעלים ליגע בהם אבל משם ואילך אין נזהרין דבצורין שכבר הפרישו תרומה, הלכך אם הלכו בגת שמי וערב והניחוהו ימוש שמה נגעו צו הבעלים, עכ"ל. והקשה הב"י [שם ד"ה וכפ"ן] על ראייה זאת דאינה ענין לחלה, דהתם שאני שלכך השכירם להפריש לו תרומה צטורה, עכ"ל, ומכאן זה דאחא מהלכה ולא הביאה בשו"ע. וקשה לי לפי דברי ב"י מאי קא משמע לן מתניתיין דהדרוכות יכולים לתרום שלא ברשות, פשיטא שהרי לזה השכירם, וזו למה קראוהו שלא ברשות דכל שליח ודאי ברשות הוא. ונראה דבעל הסמ"ק הוקשה לו גם כן קושיא זאת על כן פירש דאף אם לפעמים אין אומר לו בפירוש שיפריש תרומה חלה שוכרו סתם לעשות מלאכתו, ודאי ניחא ליה. וכן משמעות לשון הסמ"ק, שכתב תחילה אם בעל הבית אומר דניחא ליה שיפריש הגביל כו', ואחר כך כתב ואם הפריש שלא ברשות כו', מדה שייכא צחצחא ועל הרישא קאי, דכל שמתחלה גילה דעתו דניחא ליה אמרינן אחר כך אפילו אם הפריש פעם אחת שלא מדעתו שפיר דמי. ואף לשון הטור שכתב שאם הגביל הפריש כו' יש לפרש כן, שרגיל להפקיד לגביל שיפריש על כן מועיל אף אם הפריש פעם אחת

ערך פהם למהריק"ש

סוף ג' בלא רשות בעל העיסה. ואי ידעין דזכות הוא לבעל העיסה מותר לטוב ממנה חלה. ויש אומרים שאם הפריש הגביל בלא רשות הוא חלה:

ביאור הגר"א

[1] [סוף ג' הגה' מידו אם כו'. כמו שכתוב בסוף פרק ז' דעירובין [פ"א, ב]: [2] [וכן משרתת כו'. עין ש"ך [ס"ק ת]:

באר היטב

(ג) משרתת. והב"ח השיג על הרב בזה, דמהר"א לא המיר לכחילה אחר שאינו גביל אפילו דיעבד לא הוה חלה וז"ל לתור ולהפריש, עכ"ל הש"ך

מבצורת כ"ו ז' זמון
בזכות אשה באן זמון תלמי
מכון ירושלים

עם ציונים מהש"ך

ע. שם [מחן] וכן כחבו ספר המרומה [מפסח] מימן [ע] ומה"ק [מימן] [מחן]:

שכט א. לשון הטור ר"ש הפימן [מחן] דכתיב [מחן] ויהיה

ב. משנה ד' פרק קמא דתלה:

ב. רש"י פסחים לו, א ד"ה סופגנין:

(*) פירש רש"י בלילתן רכה מלה פסחים דף ל"ו ע"א ד"ה והאסתיקו:

ג. טור [מחן] בשם הר"ף [מחן] וכן כחבו

המכ"ס בפרק ו' מהלכות ביכורים [הלכה] י; שאלמות פירש לו סוף

שאלמה ע; מוספות שם ע"ב ד"ה דמילן כרבי יומאן

בפסחים שם:

ג. טור [מחן] ומוספות [מחן] בשם ר"י, וכדמוכח בירושלמי

מלה פ"א הלכה ג' ופוסקים [מחן] והפסחים פ"ב

סימן טו; ר"ן שם, כ ד"ה הלך; רבנו יונה ברכות ט, ב

ד"ה למס ע"ו ב"י [מחן] ד"ה ומ"ש אהל:

ד. שם [מחן] עמוד לו בשם הר"ף [מחן] משנה ה ד"ה

ירושלמי, וכדמוכח בברכות לו, ב והרמב"ם בפרק ו' [מחן]

הלכה יג' וכנס אכין הר"ף [מחן] פסחים

שם סימן טו [מחן] וכן כחבו הר"ף שם בפסחים [מחן] ד"ה

אהל בשם הרמב"ן [הלכות] מלה ט, ב [מחן] הכריע

הרשב"א בפסקי חלה שלו [מחן] וכן נראה

מהקמ"א [מחן] עשין קמא ג, א [מחן]:

ציונים לרמב"א

עם ציונים מהש"ך

(ד) [מחן] הפימן בשם הרמב"ם פרק ו' דהרומות

[הלכה ט];

(ה) (טור) ב"י [מחן] בשם מורי [מחן] עשין קמא [מחן]:

הגהות והערות

[מחן] מלה בשו"ת חסד סופר ח"ג ח"ה"ע סימן א:

שכט א [מחן] כ"ב שם הר"ף "ובעל הלכות אחר

משמיה דכהן נזק שפסק כרבי שמעון בן לקיש, אולם

כב"ד שפסקו [מחן] א עמוד ט [מחן] פסק כרבי יומאן.

א אב"ד אחר צריך כו'. כלומר, אם אחר מפריש להסומפים נרין ליטול רשות מכל בעלי העיסה: ז אף על פי שעדיין לא נתחייב. משום דמכל מקום יש צידו להציל עיסה זו מהא חלה על קמח לכשיהיה נילוש, מוספות [מורי י, ב ד"ה מ"ע]:

שכט א אלא בלחם כו'. כלומר בעיסה שראויה לצל ליד לחם, דכתיב [מחן] ויהיה י"טן ראשית עירוסתים וגו' והיה צאלכסס מלחם הארץ וגו'. וקמח לחם אינו אלא העשוי מקמח ומים וכהאי גוונא: ב שבש"ד תהא רכה כו'. דאלו צלילמה עבה בלא הכי חייבת בחלה, אלא אם כן בגולה על דעת נכשלה כדכתיב שאחר זה: ג ובבבד שלא על ידי משקה. כלומר שאפאה שלא על ידי משקה, דאלו טגנה נמשקה פטורה:

יכולה ליטול חלה בלא רשותו כיון שרגילות הוא לפעמים שבעלת הבית נותנת לה רשות [מורי] שני שומפין אין צריכין ליטול רשות זה מזה ו' אצל אחר צריך ליטול רשות משניהם: ט [מורי] ומיהו אם נתן רשות לאחור להפריש אפילו בעודו קמח מועיל ז אף על פי [מורי] שעדיין לא נתחייב. [מורי] והאורח יאמר לבעלת הבית להפריש לו חלה מכל עיסות שתעשה לו בעוד שיהיה בביתה כדי שלא תצטרך ליטול רשות בכל פעם:

סימן שכט

איזה פת חייב בחלה, וכו' סעיפים:

א [מורי] אין חייב חלה א אלא [מורי] בלחם לפיכך י' הסופגנין דהיינו רכים י' העשויים כספוג

והדובשנין י' והאיסקריטין י' והם ממוגנים בדבש פטורים מן החלה:

ב [מורי] עיסה ב שבלילתה רכה ואפאה בתנור או במחבת בין שהרתיה ואחר כך הרביק י' בין שהרביק ואחר כך הרתית חייבת בחלה י' (א) ג ובלבד שלא על ידי [מורי] משקה:

ג [מורי] ד [מורי] עיסה שבלילתה עבה ז וניגלה (ב) על דעת [מורי] לבשלה או למגנה או

דמסוס פלוגמא זו היא מנהג מהר"ם [מורי] לזוט לביני צימו לחפות מעט מעיסה כזאת דהיינו זה יתחייב כל העיסה בחלה כמו שכתוב בסמוך בעיקר שאחר זה:

עוד צ"ח למהריק"ש

בסוף העושים עיסה במוספות אינם צריכים ליטול רשות זה מזה, ואם אחר מפריש להם נרין ליטול רשות מכל בעלי העיסה:

הגהות רעק"א

(א) ש"ך פ"ב ז' וצ"ח עיסה זו. לא ידעתי למאי הוצרכו מוספות לאריכות הוא דכידה להציל עיסה מנגולגל, ולא נפשוטו דכידה לקרות מיד שם חלה על הקמח שיהיה מלה לכשילוש כדליתא לעיל [מורי] סימן שכ"ז, טוב ראיתי בדרישה נפרשת

חוט ט' שכתב כן העטם כפשיטות דכידה לקרות שם על הקמח לכשילוש, וליתגא דמוספות ל"ע. (אחר כך ראיתי באורח משור [מורי] שם ד"ה ומן שעמד בזה. ועיין

בחיובי חמני הגאון מו"ה משה י"י אכ"ד דק"ק פראנקפורט שדפס זה מקרוז עם מידושי מהר"י מינש על שבעות י"א, וכן קשה בלמה אהא דדייק לטגל

בסוגיא [מורי] סימן ט, ב פירות ערוגה תלושים וכו' פירות ערוגה זו מחוככה וכו', אמאי נקט דוקא ככהאי גוונא שאחד מהן תלושים, ולא נקט כפשוטו באומר על

ערוגה מחוככה פירות שנזל זה יהיו [מורי] (מרומה) על איך כשיתלשו כולם:

[מורי] סימן ט, ב [מורי] ורבינו פרט, אומר ר"ת כו'. אבל לשון ספרי

וז"א [מורי] סימן ט, ב [מורי] ורבינו פרט, אומר ר"ת כו'. אבל לשון ספרי

[מורי] סימן ט, ב [מורי] ורבינו פרט, אומר ר"ת כו'. אבל לשון ספרי

[מורי] סימן ט, ב [מורי] ורבינו פרט, אומר ר"ת כו'. אבל לשון ספרי

[מורי] סימן ט, ב [מורי] ורבינו פרט, אומר ר"ת כו'. אבל לשון ספרי

באר היטב

חלה, כיון שרגילה לתת להם להפריש דלמה מקפדת על זה, עכ"ל: שכט א (א) בלחם. כלומר בעיסה שראויה לצל ליד לחם. וחסד לחם (ד) שעדיין. משום דמכל מקום יש צידו להציל עיסה ולומר עיסה זו מהא חלה על קמח לכשיהיה נילוש, כן כתבו המוספות, [מורי] סימן ז':

צ"ח מהר"ש"א

שכט א [מורי] שריע משנה ג' עיסה שבש"ד תהא עבה, כ"ל ז':

אוצר מפרשים

ספר קצות החשן

והוא
ביאור נכבד ויקר. אשר אינן וחיקר.
הרב המובהק החכם השלם
מוהר"ר ארי' ליב שי"ן בהמנוח מוהר"ר יוסף הכהן ולה"ה
צדיק תמים היה בדורותיו.
על שו"ע חו"מ ישא מדברותיו.
תלתלים סדורות קווצותיו.

חלק שני
סימנים קלג - תכד

☆

יצא לאור לראשונה בלמברג בשנת תקנ"ו
ועתה יוצא לאור בסדר חדש באותיות מאירות עינים
מוגה מדפוס ראשון עם תיקונים, מראי מקומות ומפתחות
ועוד מעלות רבות במפורט במבוא

ע"י

עיה"ק ירושלים תוכבי"א
שנת ה'תשנ"ט לפ"ג

8

אם ביד
יכולים לזכות
במקום שיש
חובה שצד

וב"ש הש"ך ועוד נראה ברור דכ"ד יכולין לזכות לקטן אפילו במידי
דהוי חובה קלה כו' כי הא דרב גידל, ומכאן קשה על התוס'
שהקשו על גר קטן שמטבילין אותו על דעת ב"ד כו'. אינו קושיא,
דכבר כתב הר"ן (קידושין עו, ב דפי ה"ק) בהא דנשיא אחד הטעם
משום דשלהן הימה וחלוקתם גילוי
מלמא בעלמא וב"ד מעמידין
אפוטרופסין לך, אבל זכיה

מדאורייתא לית ליה ע"ש, וכ"כ בש"ט מקובצת פרק איזהו נשך שם
(ב"מ ע"א, ב ד"ה ע"ה קשה) ע"ש, והיינו נמי דאפוטרופסין תורמין
משום דממון בהן בגוה ואינו אלא חלוקה דכה"ג מהני וכמ"ש.
וב"ש הש"ך דעיקר כספריה שהביא תוס' דלא גרסי באיזהו נשך
זכיה מדרבנן כו'. הנה על הכרעתו איני כדאי להרהר, אך
כבר נחלקו בו קמאי דקמאי בגירסא זו ולא עמדו על ההכרעה, וא"כ
לשיטת הפוסקים דזכיה לקטן מדרבנן אם כן לית ליה תקנה לפדותו
בצית דין, דאם בממון קטן ודאי לא מהני וכמ"ש דכה"ג לא שייך
זכיה כלל ואינו אלא משום שליחות דודאי לא מהני וכמ"ש. ואי
במזכה להן במעות ב"ד לפדיון א"כ הו"ל תורת זכיה ולא מהני
מדאורייתא. ואע"ג שכתב בש"ט מקובצת שם פרק איזהו נשך גבי
ריבית (ד"ה ריבית) שהקשה הרמב"ן ואי זכיה מדרבנן אמאי מותר
בריבית דגוי כיון דריבית דאורייתא, וכתב משום דכל דבר שבממון
משום הפקר ב"ד נגעו ביה ע"ש, היינו משום דהתם כשהעמידו אלא
ישראל דכבר זכה הגוי במעות ע"י זכיה מדרבנן והוי ליה מעות של
גוי וכי יזיק האי מגוי יזיק, אבל פדיון חמש סלעים דהב"ד אין מוכין
המעות לקטן, דא"כ הו"ל מעות הקטן וכבר אמרנו בדמעות הקטן
ודאי אין פודין, אלא ע"כ דהב"ד נותנין מעות עמם עבור הקטן
לפדיון, וא"כ לא הוי דבר שבממון אלא זכיה בגוף המזכה, וכיון דמן
המורה אין זכיה לקטן אינו מועיל הפדיון מדאורייתא ודו"ק.

וב"ש הש"ך ומפ"ק דכ"מ נמי נראה לפענ"ד דלא קשה מידי, דלא
אמרינן התם אלא דחזר משום ידה אימרינן ולא גרע משליחות
וכיון לאדם שלא בפניו במתנה, אבל אין ה"ג דאפילו היכא דליכא
משום שליחות לקטן איית ליה זכיה עכ"ל. ולענ"ד מוכח דכדברי תוס',
דאי נימא זכין לקטן מן המורה וא"כ שליח שזכה לקטן מהני מן
המורה, היקשי בהא דאמרינן פ"ק דמ"ע (י, ב ג, א) דקטן לית ליה
חזר ומשום דלא ילפינן מליאה מגט, או משום דלא ילפינן קטן
מקטנה, ונהי דחזר דגברא לא הוי משום יד אבל לא גרע משליחות
ושליח נמי זוכה לקטן מן המורה, והוא קושית הראב"ד (בהשגחה פ"ט
ממכירה ה"א) כמו שיבאר בס"ק י"א ע"ש, אלא על כרחך דאפילו
במידי דזכות אין זכין לו ומש"ה אין לו חזר, דנהי דגדול זוכה לקטן
מדרבנן, אבל בחזרו לא תיקנו זכיה, אבל אי נימא דזכין לקטן מן
המורה, א"כ כי היכי דחזירו של אדם זוכה שלא מדעתו בגדול אמאי
אינו זוכה נמי לקטן, נהי דלאו ידו הוא, ליהוי כשליח האוכה כיון דלא
גרע משליחות, ומוכח מזה דלא מהני זכיה לקטן ומשום דזכיה גופיה
אינו אלא משום שליחות, וחזר דזוכה לגדול נמי אינו אלא משום
שליחות, ובקטן דליכא שליחות ליכא זכיה, ומדרבנן לא תיקנו בחזירו
ודו"ק היטב.

וב"ש עוד הש"ך שזב מלאמי להדיא דכדברי תוס' ריש פרק בן סורר
שכתבו דקטן איית ליה זכיה מדאורייתא כו', והגם שהביאו
ראיות אחרות לזה לפענ"ד איכא נמי ראיה ברורה מדרב גידל כו'.
ואין ענין זה לזה כלל, דתוס' ריש פרק בן סורר ובפרק התקבל דף
ס"ד ובפ"ק דקידושין דף י"ט התם מיירי שזוכה הקטן מנפשיה ע"י
דעת אחרת מקנה וכמו שמחלקין שם בין מליאה למתנה. וע"ש תוס'
ריש פרק בן סורר שהקשו דהיכי משכתם גול קטן ומאזין בל לו
ממון, וחזירו בדעת אחרת מקנה יש לו זכיה, והיינו מדנפשיה, והך
דרב גידל מיירי במזכה ע"י אחר והוא נשיא אחד ממטוה. ותמהני

במה שכתב דבר זה למלאה ואינו ענין זה לזה כלל. ועיין בסמין
רל"ה ס"ק ד' שכתבו שיטת תוס' והפוסקים דגבי מתנה זוכה
הקטן בעצמו מן המורה, ואילו ע"י אחר אין זכין לו מן המורה.
ואע"ג דכתבו שם דעת הרמב"ם (פ"ט ממכירה ה"א) דהא דמהני
דעת אחרת מקנה היינו משום זכיה
והוכה הקטן מנפשיה ע"י דעת אחרת
המזכה, אבל שיטת תוס' והפוסקים
דדעת אחרת מקנה אינו משום זכיה כלל וכלל זה ברור.

והא דתנא בתוספתא (תרומוה פ"א ה"א) אפוטרופסין תורמין
ומעשרין על נכסי יתומים, מוכרין צתים שדות וכרמים בהמה
ועבדים ושפחות להאכיל ליתומים ולעשות להם סוכה ולולב וצינית
וכל מצות האמורות בחורה ולקנות להם ס"מ נשיאים וכחוצים דבר
הקלוב מן המורה וע"ש, וא"כ נראה דפדיון הבן נמי דבר הקלוב
הוא, התם נראה דאינו אלא מדרבנן, דהא תני נמי לולב וסוכה
וקטנים לאו בני מיעבד מצוה נינהו.

ואא"ז בספר מעדני מלך (דבני תמדות כפרות פ"ח אות י"ז) כתב דאין
הב"ד יכולין לפדותו כשהוא קטן, דכל עוד שהוא קטן אינו
בר חיובא כלל ע"ש. ועיין תוס' פ"ד דצ"ק דף ל"ט (ע"א) ד"ה ור'
יוחנן אמר ע"ש שכתבו דאין נוקטין ב"ד [לנכסי יתומים] במלוה
הבאה מממת עצמה משום דאין מקבלין עדות שלא בפני בע"ד ע"ש,
א"כ בכבוד דהוי חוב מממת עצמו, ומשום אין מקבלין עדות שלא
בפני בע"ד לית ביה דהו"ל דבר ברור וכה"ג מקבלין כמבואר בסמין
ק"י (סעיף ט' נהג"ה). אלא דנראה כדברי א"י דקטן אינו בר חיובא
כלל אפילו בחוב הבא מממת עצמו, דלא מיעבד למ"ד שעבודא לאו
דאורייתא אלא פריעת בע"ה מצוה וקטנים לאו בני מיעבד מצוה
נינהו (כחוצות פו, א), אלא אפילו למ"ד שעבודא דאורייתא נמי אין
השעבוד חל אלא היכא דאיכא חיוב הגוף נכסיה אינון ערבינן, אבל
קטן דאינו בחיוב הגוף דאפילו גנב וגול פטור, ונכסיה לא הוי
ערבין במקום דליכא ליה ואכתי ז"ע:

א (ח) ולגדול בין בפניו בין שלא בפניו. כתב בתרומה הדשן סי'
פ"ח ח"ו, אשה בעלת הבית לשה לה משרתת שלה עיסה
והלכה לחון קודם שהפרישה חלה, וקודם שחורה נתמלחה העיסה כל
זוכה שחם עוד תשהה שלא תאפה תתקלקל העיסה, וצביל כך
רואה המשרתת להפריש חלה בלי רשות בעה"ב, שרי למיעבד הכי או
לאו. משוזה, יראה דשפיר דמי למיעבד הכי, דכיון דמתקלקל זכות
הוא לבעה"ב וקו"ל זכיה מטעם שליחות אחריו וכו', וה"ג המשרתת
נעשית שליחה אפילו שלא מדעתה מטעם דזכות הוא לה, ואפילו אין
כאן [אלא] חשש קלקול העיסה כו'. ואע"ג דאמרינן בפ"ק דחולין
(יג, א) דהאומר לשלומו לא ותרמו ושמע איניש אחרינא ואילו ומרס
דאין תרומתו תרומה כו' שהרי ליה לשלומו לתרום, מכל מקום
הואיל ולדידיה לא עביד שליח לא מהני, וי"ל דדוקא התם כו' דאיכא
למימר דדעת בעה"ב דשלומו דוקא יתרום משום דידוע ומכיר באיזו
מדה רגיל בעה"ב לתרום צעין יפה כו', אבל בהפרשת חלה בזמן
הזה דהכל שוין ליעול בזוית ולשרוף אין לומר כלל קפידא. וביבמות
פרק האשה שלום (ק"ה, ג) צעני תלמודא המזכה לאשמו במקום יבם
או במקום קטטה, ומוכח בהדיא התם אי הוי זכות היה מועיל משום
זכין לאדם שלא בפניו וכו', וה"ה לענין הפרשת חלה. ואי ק"ל הא
דתינא בפ"ב דמ"ע (כג, א) כינר המורס שלא מדעת תרומתו
תרומה כו', עד הרי שמלאו ואמר לו צעה"ב כך אלא יפוח [וכו'].
לא שויה שליח [לא] משום דצעין שולחם דומיא דחכם ליה צמה שתרס
לדעתם, אלמא אע"ג דידעינן בחר הכי דניחא ליה צמה שתרס
אפ"ה לא הוי שליח כיון דמעיקרא לא לדעת הוי. לא דמי כלל,
דהתם צעה שנועה שליחות לא ידעינן כלל דניחא ליה אלא דאח"כ
שמעינן מיניה או דחוינן מיניה דניחא ליה ובעינו למימר דלמפרע

הוי שליח, הא לא מהני משום דבעינן למידע בשעה שנעשה שליח דזכות הוא וניחא ליה, וכה"ג הוי דומיא דאחם דאנן סהדי אי הוי הכא הוה ניחא ליה, אבל היכא דבשעה שנעשה שליחות לא ידעינן לא הוי דומיא דאחם עכ"ל.

ובי"ד ברמ"א סימן שכ"ח (סעיף ג') פסק במשנתם כדברי מרומת הדשן. ובט"ו ע"ס (סק"ב) כתב דאפילו ליכא קילקול העיסה מהני הפרשת משנתם משום זכין לאדם שלא בפניו ע"ש. ואם כי ידעתי מיעוט ערכי להרהר אחר פסקי מוהרא"י ובפרט שכבר הלך אחרי הרמ"א והט"ו. דאמנם לענ"ד חוס' והרשב"א לא ס"ל הכי, עיין בגדרים פרק ד' דף ל"ו (ע"ב) כתב ע"ס הרשב"א (ד"ה הא) ז"ל, הא דאזכירי להו המורס משלו על של חבירו. רי"ף דעת או לא מי אמרינן כ"ן. וזכות הוא לו כו', קשיא לי דהא שליחות לאו מדין דניחא ליה או לא ניחא ליה אלא גזירת הכתוב דמה אחם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם, ומדע לך שהרי האומר לחבירו לא ומרוס לי והלך ומלאו תרוס, למ"ד אין חוקה [שליח] עושה שליחותו אמרינן בפ"ק דחולין (י"ב, א) דלמא שמע אינש אחריני ומרוס ורחמנא אמר (במדבר י"ב, כח) אחם גם אחם מה אחם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם ליה שמיקן כרוי, וי"ל דמורס משלו על של חבירו משלו על של חבירו כיון שאינו של בעל הכרי על בעל הכרי, אבל במורס משלו על של חבירו כיון שאינו של בעל הכרי לא בעינן שליחותו ממש ואין הדבר תלוי אלא אי זכות לו וזכין לאדם שלא בפניו, או לאו זכות דמזוה דנפשיה עדיף עכ"ל. וכ"כ חוס' ע"ס גדרים (ד"ה אלא) ע"ש, וא"כ בהאי דמשנתם דמפרשת חלה משל בעה"ב אין צוה משום זכות, דלא אמרינן זכין לאדם שלא בפניו אלא היכא דזוכה המקבל צאצאו דבר כמו במזכה חפץ לפלוני, או במזכה גט לאשתו דזוכה האשה בגט, או במפריש משלו, אבל מפריש משל בעה"ב אין זה זכות אלא ניחוחא איכא ושלחות לאו ממורת ניחוחא הוא ובעינן לדעתכם דוקא.

וגם מ"ש בתרומת הדשן דמשום קלקול עיסה משיב זכות, לא הבנתי, דהא אחר שחאפה נמי תוכל להפריש, ואע"ג דמזוהו בעיסה אבל כל דליחיה לבעה"ב בשעת לישה תוכל להפריש אחר אפיה. והגה אחר דאנהיריניהו לעיינין הרשב"א וגם החוס' ע"ס כתבו צביאור היטב מה צין זכות לשליחות, וא"כ נראה דלא תפריש המשנתם, ואם תחלקל העיסה תפריש בעה"ב אחר אפיה וכמ"ש דבעינן כה"ג דעת בעה"ב כיון דמפריש משל בעה"ב.

ובן נראה מדברי חוס' בנזיר דף י"ב (ע"א ד"ה מ"ט) שהקשו בהא דאשה עושה שליח לחברתה שתפריש חלה אחר הלישה, והוא דבר שלא בא לעולם כיון דעושה שליח קודם הלישה ע"ש, ואי ניחא דלא בעינן כלל דעת בעה"ב אלא משום דזכות הוא ואפילו בלא קלקול העיסה, א"כ לא גרע מה שעושה שליח מאילו לא עשתה שליח כלל והפרישה בעצמה. וע"ש בחוס' שהקשו האידנא דנהגו בכך

ע"ש, ואע"ג דהשתא שיעורי דמלה כולם שוים, אלא משמע דס"ל כמ"ש דכל שמפריש משל בעה"ב אין זה זכות אלא שליחות וכמ"ש, ולכן נראה להחמיר שלא תפריש המשנתם בעצמה.

(ט) שמי שמתחייב לקמן בין בקנין בין בשטר. וכ"כ חוס' פרק התקבל (גיטין פ"ה, א ד"ה נזיר חורקו) והר"ן ע"ס (ג, ב דפ"ה ה"י) דקטן אינו זוכה אלא בדבר שתחת ידו ובגון במשיכה וע"ש, ונראה לי דכי היכי דקטנה אית לה זכיה בקנין סודר וכמ"ש הרמב"ם (פ"ע ממכירה ה"י) ומשום דאית לה תלך אית לה נמי קנין חליפין ואע"ג דאינו תחת ידה, וכ"כ הטור ושו"ע סימן (ר"ל) [רל"ה] (סעיף ו'), ה"ג אית לה-שטר ומי שמתחייב לקטנה בשטר והגיע שטר"ח לידה זכמה במוצ, ודוקא במתחייב לקטן בקנין או בשטר הוא דלא מהני, אבל קטנה אית לה שטר דלא גרע מחליפין:

בא. במה דברים אמורים בחצר המשתמרת אבל בחצר שאינה משתמרת כגון שדהו וחורבתו עד שיהיה עומד בצדה ויאמר זכתה לי שרי. (ויש חולקין כמו שנכתב לעיל סימן ר"י) (טור ס"ה בשם הרא"ש).

בב. (י) וכן ארבע אמות של אדם שהוא עומד בצדן קונין לו בסימטא או בצירי רשות הרבים או בחצר שאין לה בעלים אבל בר"ה או בשדה חבירו אינו קונה עד שתגיע מתנה לידו. בב. קבנה זכתה לה הצרה וארבע אמות שלה (ודוקא קטנה שאין לה אב) (נ"י פ"ק דמניעה) (יא) אבל הקמן אינו זוכה עד שתגיע מתנה לידו או עד שזוכה לו אחר.

מטכוי נפשיה אדידיה למה ליה ע"ש, והוצא בש"ך (סק"ט). וכתב עלה דלא דק דנפקא מיניה לסימטא ולצדי רה"ר ע"ש. ולפענ"ד שפיר דק היטב, והוא דכיון דאפילו גגו וחצירו דולאי קונה בגניבה, אפ"ה אינו חייב עד שיכניסנה לרשותו וכמ"ש בשו"ע סימן שמו"ח סעיף ד', ועיין לשון רש"י פ"ק דמניעה דף י' (ע"ב ד"ה גגו) גגו חצירו, שהפרה נכנסה לחצירו ועל צפניה ע"ש, ומזוהר דאם לא עשה שום מעשה אלא שהפרה נכנסה לרשותו ובדעתו לגונבה, אע"ג דחצירו כה"ג קונה במליאה ומתנה, אפ"ה בגניבה וגזילה אינו קונה במחשבה עד שיעשה מעשה ומס"ה בעינן נעל צפניה כמ"ש רש"י, או שיכניסנה בעצמו לרשותו, ועיין מ"ש בסימן שמו"ח ס"ק ב', וא"כ מכל שכן בסימטא ד' אמות אם הפרה נכנסה לתוך ד' אמותיו וזה לא עשה שום מעשה דאינו מתחייב במחשבה ואינו אלא עד שיכניסנה לרשותו כמ"ש בשו"ע סימן (שמ"ו) [שמ"ח], דנעל צפניה לא שייך בסימטא, וכשיכניסנה חוץ ד' אמותיו ממילא קונה מטעם משיכה דמשיכה בסימטא קונה ממורת משיכה, וא"כ ליכא נפקותא צד' אמות בגניבה אלא אי אמרינן ד' אמות קונה צרה"ר שפיר משכחת לה שיכניסנה לתוך ד' אמותיו ומשיכה ליכא צרה"ר, אבל בסימטא כיון דבמחשבה לא נתחייב עד שיכניסנה לד' אמותיו א"כ ממילא הוי לה משיכה, וא"כ שפיר קא קשיא ליה לאא"ו ודו"ק. ומ"ש בהגהת מיימוני ובאגודה לא תקנו ד' אמות בגניבה אף בסימטא, לרשותא דמלתא כהבו, דלפי מ"ש אין צורך ד' אמות בסימטא:

(יא) אבל הקמן אינו זוכה עד שתגיע המתנה לידו. בפ"ק דמניעה דף (י"א) [י"ב] (ע"ב) איפלגו ר' יוחנן וריש לקיש בחצר דקטן מר סבר יש לו ומר סבר אין לו, ואמרו ע"ס לענין גט

לא אמרנו זכין לאדם שלא בפניו ר"ל כ"י שיקנה דבר ולא להחנות משלו לאחריים וכי"כ

(י) וכן ארבע אמות של אדם. בתוס' פרק אלו נערום (במזנות ג' ד"ה א') כתבו דלא מקנו ארבע אמות בגניבה, וכן כתב הרא"ש פ"ק דמניעה (סי' כ"ח) ע"ש. ואא"ו בספר מעדני מלך (פלוסא חריפתא ע"ס א' פ') הקשה על הרא"ש, דכיון דפסק דארבע אמות אינו קונה צרה"ר משכוי נפשיה אדידיה למה ליה ע"ש, והוצא בש"ך (סק"ט). וכתב עלה דלא דק דנפקא מיניה לסימטא ולצדי רה"ר ע"ש. ולפענ"ד שפיר דק היטב, והוא דכיון דאפילו גגו וחצירו דולאי קונה בגניבה, אפ"ה אינו חייב עד שיכניסנה לרשותו וכמ"ש בשו"ע סימן שמו"ח סעיף ד', ועיין לשון רש"י פ"ק דמניעה דף י' (ע"ב ד"ה גגו) גגו חצירו, שהפרה נכנסה לחצירו ועל צפניה ע"ש, ומזוהר דאם לא עשה שום מעשה אלא שהפרה נכנסה לרשותו ובדעתו לגונבה, אע"ג דחצירו כה"ג קונה במליאה ומתנה, אפ"ה בגניבה וגזילה אינו קונה במחשבה עד שיעשה מעשה ומס"ה בעינן נעל צפניה כמ"ש רש"י, או שיכניסנה בעצמו לרשותו, ועיין מ"ש בסימן שמו"ח ס"ק ב', וא"כ מכל שכן בסימטא ד' אמות אם הפרה נכנסה לתוך ד' אמותיו וזה לא עשה שום מעשה דאינו מתחייב במחשבה ואינו אלא עד שיכניסנה לרשותו כמ"ש בשו"ע סימן (שמ"ו) [שמ"ח], דנעל צפניה לא שייך בסימטא, וכשיכניסנה חוץ ד' אמותיו ממילא קונה מטעם משיכה דמשיכה בסימטא קונה ממורת משיכה, וא"כ ליכא נפקותא צד' אמות בגניבה אלא אי אמרינן ד' אמות קונה צרה"ר שפיר משכחת לה שיכניסנה לתוך ד' אמותיו ומשיכה ליכא צרה"ר, אבל בסימטא כיון דבמחשבה לא נתחייב עד שיכניסנה לד' אמותיו א"כ ממילא הוי לה משיכה, וא"כ שפיר קא קשיא ליה לאא"ו ודו"ק. ומ"ש בהגהת מיימוני ובאגודה לא תקנו ד' אמות בגניבה אף בסימטא, לרשותא דמלתא כהבו, דלפי מ"ש אין צורך ד' אמות בסימטא:

(יא) אבל הקמן אינו זוכה עד שתגיע המתנה לידו. בפ"ק דמניעה דף (י"א) [י"ב] (ע"ב) איפלגו ר' יוחנן וריש לקיש בחצר דקטן מר סבר יש לו ומר סבר אין לו, ואמרו ע"ס לענין גט

ד) עיין תשובת ברית אברהם אהע"ז סי' ק"א ונאות דשא סי' ל"ו והגהת אמרי ברוך יו"ד סי' שכ"ח. מהרש"ם.

זה השער לה' צדיקים יבואו בו

Shapira, Hayim Tsevi

ספר

מערכות חיים

והוא ביאור רחב ועמוק על עניני שליחות זכיה והקנאה
והמסתעף מהם

מחולק לפי שבע מערכות ואלו הן:

שליחות — זכיה — שליחות במצוה — התייחסות —
אין שליח לדבר עבירה — הקנאה — חופה

הצבה עמודיה שבעה, בביאור כל חלקי הענינים הללו
ביסודות מוצקים מן הש"ס ומדברי הראשונים ז"ל
וידון גם בדברי האחרונים ז"ל שדנו בענינים אלו
כיד ה' הטובה עלי

מאתי

חיים צבי שפירא

בני ברק — תשל"ט

[במערכות — לפ"ק]

מערכת זכיה

סימן א

ביאור מחלוקת הראשונים ז"ל אי זכ"י מטע"ש אי לאו

74

א.

האשה נגע או במפריש משלו, אבל מפריש משל
 בעה"ב אין זה זכות וכו', וכה"ל אחר דאגהיריבהו
 לעיינין הרשב"א וגם התו"ט שם שכתבו בציואר היטב,
 מה בין זכות לשליחות, וא"כ נראה דלא תפריש
 המשרתת וכו', כ"ז הוא לשון הקצובה"ח.
 וכדברים האלו, כי ג"כ באבני מילואים (סי' ל"ז
 סק"ב), אחר שהביא שם דברי הרשב"א
 ז"ל ה"ל, כ"י ח"ל [א"כ דמבואר התם דקטנה
 שקיבלה קידושין שלא לדעת אבי, ושמע האב אח"כ
 ונתלה לפסק הר"ש ועוד פוסקים, דמקודשת
 למפרע משעת קבלה] ולפי"ז תקשה לדעת הר"ש
 דלאי וקצנו קידושין היו מטעם שליחות וכו', דכיון
 דבשליחות צעין לדעתם א"כ היכי מוקדשה למפרע
 משום גיחותא דאב, הא בשליחות צעין דעת המשלח
 ואפי"ג דניחא ליה, והא דאמרין בסוגיא ודלמא
 ארצוי ארצי קמי, ופי"י רש"י וברא"ש דכיון דארצי
 הבן קמי אביו דניחא ליה בנש"ה זו, נעשה האב
 שלוחו משום דכיון לאדם שלב"פ עיי"ש, התם בחורה
 זכ"י אחיזין עליה, דכ"ל כמו זוכה חפץ לחצירו וכו"ה
 זוכה לו אשה, אבל גבי קטנה אין כאן דבר שזוכה
 לאב, אלא ניהותא בלדא הוא דאיתא משום מלוה
 הוא דרניחא עלי, וא"כ אכתי אינו הלל בהורח
 שליחות, ושליחות צעין לדעת אפי"ג דניחא ליה,
 וכמו שכ"כ הרשב"א מהביא דחולין, וז"ע, ועיי'
 בתו"ט נדרים שם שכתבו כדברי הרשב"א הנזכר וכו'
 עכ"ל האב"מ, ולא מלא שם ישוב לקו"ז.
 והנה דעת בעל הקצובה"ח הוא, דענין זכ"י דאמרין
 בש"ס דמהני, זה דוקא היכא לאדם זוכה
 בחפץ כלשהו לחצירו, כבב"ג הוא דמהני זכ"י
 לחצירו, משא"כ היכא דליתו זוכה באיזה דבר לחצירו,
 אלא הוא עושה איזה פעולה לחצירו בדבר האריך
 בו שליחותו של בעל הדבר, בזה אף היכא דהוי
 זכותו של הבעלים, אפי"ה לא מהני העשי' לחצירו,
 והולית יסוד זה מדברי הרשב"א ז"ל בנדרים (דף
 ל"ו ע"ב), שכתב דאין אפשר לתרום כרוי של
 חצירו בלא דעת בעל הכרי, אף דהוי זכות גמור
 לבעל הכרי שהוא תורם משלו ע"ש בעל הכרי ומה
 הוכיח הקצובה"ח ז"ל דדוקא בזכיות איזה דבר

איחא צו"ד (סי' שכ"ח ס"ג), אין מפרישין חלה
 בלא רשות בעל העיסה, וכי הרמ"א, מוכי
 א"ס ידעין דזכות הוא לבעל העיסה, כגון שאותה
 העיסה מתקלקלת, מותר לטול חלה בלא רשותו
 דזכין לאדם שלא צפניו וכו' עכ"ל הרמ"א, וד"ז
 מקורו משו"ת מה"ד (סי' קפ"ח).
 וז"ל התה"ד שם, שאלה. אשה בעלת הבית לשה
 לה משרתת שלה עיסה, והלכה לחון קודם
 שהופרשה חלה. וקודם שחזרה נתחמלה העיסה
 כל זרעה שאם עוד חשהה שלא תאפה תתקלקל
 העיסה, ובשזיל כך רוצה המשרתת להפריש חלה
 בלא רשות בעה"ב, שרי למועצד הכי או לא,
 תשובה, יראה דשפיר דמי למועצד הכי, דכיון
 דמתקלקל זכות הוא לבעה"ב וקיימ"ל דזכ"י מטעם
 שליחות איחראי וכו', עכ"ל התה"ד ז"ל.
 ובי עיי' בקצובה"ח (סי' רמ"ג סק"ח) ח"ל, אמנם
 לענין התו"ט והרשב"א לא ס"ל הכי, עיי' בנדרים
 (דף ל"ו) כי שם הרשב"א ז"ל הא דבעיה לכו
 החורם משלו ע"ש חצירו אריך דעת או לא, קשי'
 לו דהא שליחות לא מדין דניחא ליה או לא ניחא
 ליה, אלא גזר"כ דמה אהם לדעתכם אף שלוחכם
 לדעתכם, הדע לך שהרי האומר לחצירו לא. ותרום
 לו והלך ומלא תרום, למ"ד אין חזקה שליח עושה
 שליחותו, אמרין בפ"ק דחולין (דף י"ב ע"א) דלמא
 שמת איניש אחרינא ותרם, ורחמנא אמר אהם גם
 אהם מה אהם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם, אפי"ג
 דהתם ניחא ליה שחיקן כרוי, וז"ל דחורם משלו על
 של חצירו שאני, ולא צעין שלוחו לדעתו אלא בחורם
 משל בעל הכרי על של בעל הכרי, אבל בחורם משלו
 ע"ש חצירו, כיון שאינו של בעל הכרי לא צעין
 שליחותו ממש, ואין הדבר תלוי אלא אי זכות לו
 זכין לאדם שלב"פ, או לאו דזכות ומלוה דנפשי'
 עדיף עכ"ל [הרשב"א ז"ל], וכ"כ התו"ט שם בנדרים
 עיי"ש, וא"כ בהאי דמשרתת דמפרשה חלה משל
 בעה"ב אין בזה משום זכות, דלא אמרין זכין לאדם
 שלב"פ, אלא היכא דזוכה המקבל באיזה דבר כמו
 במזכה חפץ פלוני או במזכה גע לאשתו חזכה

צעלים או לא, מי אמרין זכות הוא לו זכין לאדם שלבי, או דלמא ניתא לי לאיוניס למועבד מלוא צממוני וכי עכיל החו.

ודברי הר"ר מאיר אלו ג"כ ל"ע כנ"ל, דמה זה שכי דמשו"ה יכול הלוקח לחלל המעות שבדי המוכר אף שלל צפני המוכר, משום דזכות הוא לו זכין לאדם שלבי"פ "דהא זכי מטעם שליחות", אמאי איצטרך הר"ר לטעם דזכי מטע"ש, כדי שהלוקח יוכל לחלל מה שבדי המוכר היכא דהוי זכותו, דהא אף או יומא דזכי. לאו מטע"ש, מ"מ הרי איתרבי מקרא דאיש זוכה, או מקרא דגשיא אחד, דזכין לאדם שלבי"פ, וא"כ אמאי איצטרך הר"ר לטעם דזכי מטע"ש הוי כדי שיוכל לחלל מה שבדי חצירו במקום זכות, וגם מאי הוכיח הר"ר ד"ז דזכי מטע"ש מהאי סוגיא דנדרים (ל"ו) וכנ"ל, וגם קשה דעת הריב"א בחו, דדעתי דהא דלריך הלוקח לחלל מה שבדי המוכר, אין זה חילול מדינא והוי רק קנסא ללוקח, וכמוצא דבריו לעיל, וכי הוא פליג אהאי דינא דמבואר בכלל תלמודא דזכין לאדם שלבי"פ, והכא הרי ודאי דהוי זכות למוכר שהלוקח מחלל המעש"ש שבדו, וא"כ אמאי לדעתי אין החילול הל מדינא.

ועי' ג"כ בחו גיעין (דף י"א ע"ב) ד"ה התופס, שכי ג"כ בדבריהם צנדיים וקידושין ה"ל, דזכי הוי מטע"ש, וההוכחה הוי מסוגיא ה"ל דנדרים (ל"ו:), ולריך ציחור מה מוכח בסוגיא דנדרים (ל"ו:). דזכי הוי מטע"ש.

ועי' ברשב"א קידושין (דף מ"ב ע"א) שכי צוה"ל, מהא דאמרין ותסבירא דהא שליחות הוא א"כ מנינו שליחות לקטן, ואמרין אלא כי הא דרשב"א א"ר מנין שזכין לאדם שלבי"פ, משמע דזכי לאו מטעם שליחות הוא, זכין לקטן דבר חורה, דאלת"ה כי אקשינן ותסבירא א"כ מנינו שליחות לקטן, מאי קמשני מנין שזכין לאדם, אכתי תקשה ותסבירא א"כ מנינו זכי לקטן, וא"כ משמע לעיל צפ"ק וכו', וראיתי לרבותינו צעלי החו ז"ל שכתבו משמו של רש"י דזכי מדין שליחות הוא והביאו רא"י מפ"ק דצ"מ וכו', ועוד דאמרין צפי אין צין המודר (נדרים ל"ו) החורם משלו ע"ש חצירו לריך דעת צעלים או אין לריך דעת צעלים, משום דמלוא דידי ניתא לי למועבדא או דלמא א"י"ל דעת צעלים משום דזכות הוא לו זכין לאדם שלבי"פ וצתרומה שליחות כתיבא בה, ואי לאו דחשיב כשלוחו לא ה"י יכול לתרום אע"ג דזכות הוא לו, וכי עכ"ל ברשב"א ז"ל.

והגה הרשב"א ז"ל ציחור ד"ז דאין ולפיו מנדרים דזכי הוי מטע"ש, משום דצתרומה שליחות כתיבא, ולהכי או זכי לאו מטע"ש לא מהני צתרומה זכי, אך עדיין אינו מוכן לעג"ד, קודם, דאי נימא דד"ז הוי דין מיוחד צתרומה, א"כ מאי הוכיחו

לחצירו, סגי מכה דין זכי גרידא בלא עשיית ומינוי שליח כגון זכי בלשון לחצירו היכא דגילה דעתו דהוי זכותו בלשון זי, וזה מהני הקידושין אפי' בלא מינוי שליח אלא מטעם זכיה גרידא, וכן בהפרשה משלו על של צעל הכרי, מה שאין כן שאר דברים, כגון הפרשה חרו"מ לחצירו משל צעל הכרי על של צעל הכרי, לא מהני אפילו היכא דהוי זכותו של צעל הכרי, וזה יסוד שיטתו של צעל הקלו"ה ז"ל. וחזר ע"ז גם בצנ"מ (סי' ל"ז סק"צ) כנ"ל, וכ"כ גם בס"י (ל"ו סק"ב) ע"י"ש.

ב. אמנם כיון דדברי צעל הקלו"ה ז"ל תמוהין מאד לעג"ד, לכן נאריך דזה ונבאר בצוה"ה היטב ענין זה.

איתא צנדיים (דף ל"ו ע"ב), איבעיא לכו החורם משלו ע"ש חצירו לריך דעתו או לא, מי אמרין כיון דזכות הוא לו לא לריך דעת, או דלמא מלוא דידי הוא וניתא לי למועבדי וכו', וכחצו שם החו צד"ה מי אמרין כיון דזכות וכו', דזכין לאדם שלבי"פ, וזכי מטעם שליחות שפיר הוי שליחותא, והא דאמרין בכל דוכתא דזכי מטעם שליחות, מהכא תניא לי עכ"ל החו.

והגה דצריכס ז"ל שכתבו, דילפינן מהכא לכל דוכתא דזכי מטעם שליחות הוי, אין להם הבנה לכאן, דמה חזינן הכא דזכי הוי מטעם שליחות, דהא אפי' אי זכי לאו מטע"ש, אלא מהני מכה גזירת הכתוב דאיש זוכה או מקרא דגשיא אחד, דילפינן מהני קראי בקידושין (דף מ"ב ע"א) דזכין לאדם שלבי"פ, הרי ג"כ מהני עשיית דבר לחצירו היכא דהוי דבר זכות, וא"כ ה"י ה"י מהני עשיית הצתרומה עבור חצירו, משלו ע"ש חצירו, לאחור ד' צש"ס דהוי זכות לחצירו, אפי' אי אמרין דזכי לאו מטע"ש, וא"כ ל"ע אין הוכיחו החוסי מהכא דזכי הוי מטע"ש.

ובמ"כ קשה בחו קידושין (דף נ"ו ע"א) ד"ה מהקוף, שכתבו שם צוה"ל [אהא דמבואר החס דהיכא דהלוקח לקח ממוכר חפץ, ונתן למוכר מעות מעשר שני, וא"י החס צש"ס דלריך הלוקח לחלל המעות שבדי המוכר על דמיים שבדו], הק' ריב"א הא מוקמינן לה בצמון כשברה המוכר, וא"כ אין יכול הוא להללם, והרי אין אדם מחלל דבר שאינו צרשותו, כדאמר בפרק מרובה צש"מא דלנועין וכו', ופי' ריב"א דאין זה אלא קנסא דקנסיהבו ללוקח, אבל לעולם המעות קדושים ציד המוכר, ובר"ר מאיר מפרש שאני הכא שהלוקח יכול לחלל המעשר ציד המוכר, משום דזכות הוא לו זכין לו לאדם שלבי"פ "דהא זכי מטעם שליחות" והוי כמו שליח, וה"י אמרין צנדיים (דף ל"ו ע"ב) דצני החס החורם משלו ע"ש חצירו לריך דעת

ח.

ובדברינו יבואר בס"ד היעב, מחלוקת הראשונים ז"ל בקידושין (דף מ"ד ע"ב) דאיתא בהם, קטנה שנחקדה שלא לדעת אבי אמר שמואל לריכה גט וכו', ארי"י והוא ששידכו, וכי שם רש"י ז"ל בדי"ה והוא ששידכו, הא דאמר לריכה גט ששידך זה לא"ה קודם קידושין דאיכא לספוקי שמה נחלה כששמע, והו"ל קידושין "למפרע" עכ"ל. מצואר בדברי רש"י ז"ל דס"ל דכששמע האב ונחלה, חלין הקידושין למפרע משעת קבלת הבת. וכ"ה דעת חו"ש (בדף מ"ו ע"א) בד"ה ב"ן ביה עיי"ש. וכ"ה הרא"ש ז"ל שם (ס"ו ו') חו"ל דגבי זה א"ס נחלה האב חיילי קידושין ממילא "למפרע" וכ"ה עכ"ל הרא"ש ז"ל. וכ"ה הר"ן ז"ל, חו"ל וכי חומא ריזוי דבחר קידושין מאי מהני, איכא למימר דהיינו טעמא לפי שכל אדם רוצה להשיא בתו ומארה דרמיא עלי נמי הוא זוכין לאדם שלב"פ וכו', אבל כל שנחלה גלי אדעתיה דזכות הוא לו ומנהי "משעת ראשונה" וכ"ה עכ"ל הר"ן ז"ל [ועיי' אבני"מ (ס"ו ל"ז סק"י"ג) שהסביר היעב דברי הר"ן חלו]. הרי דדעת רש"י, חו"ש הרא"ש והר"ן ז"ל הוי, דכששמע האב ונחלה, חלין הקידושין למפרע משעת קבלת הבת.

אך עיי' ברש"י ז"ל באורך דכי שם חו"ל ויש לפרש שמה נחלה כששמע וכגון וכו', אפי"ה חיישין שמה נחלה בקידושין כששמע "ונתקיימו הקידושין" וכו', ואע"פ "שלא חלו בשעת נתינה" וכ"ה עכ"ל הרש"י ז"ל. מצואר מדבריו להדיא, דכששמע האב ונחלה, חלין הקידושין חלין למפרע משעת קבלת הבת, אלא עתה חלין הקידושין בשעת ריזוי האב. וכ"ה באבני"מ (ס"ו ל"ז סק"י"ג) דדעת הרש"י ז"ל הוי דהקידושין חלין רק מעתה ולא למפרע. וכן הרמב"ן ז"ל כי בדברי הרש"י ז"ל דהקידושין חלין רק מעתה חו"ל הרמב"ן, פי' שמה משעת שמיטה נחלה "ונתקיימו הקידושין" עכ"ל, הרי דס"ל ג"כ כדעת הרש"י ז"ל, דהקידושין חלין רק מעתה ולא למפרע. וכ"ה הרמ"ה ז"ל הוצא צעור אה"ע (ס"ו ל"ו), דהקידושין חלין רק משעת ריזוי האב אבל לא למפרע, עיי"ש היעב. ומעתה במאי פליגי כל הני ראשונים ז"ל.

אמנם לפ"מ שציארנו ענין מחלוקת הראשונים ז"ל בזה דזכי אי הוי מטע"ש או לא, מחלוקת הני ראשונים ז"ל הכא צרור מאד וחלוי לשיטתיהו. דהנה צרור לעיל דאי ס"ל דזכי מטע"ש, אמרינן דהכא שיש לבעלים, מועבר אל השליח מכה חנן סהדי, או מכה גז"כ, אף בלא מיגוי שליחות, א"כ ה"י בקטנה שקיבלה קידושין שלא לדעת אבי וכששמע האב נחלה, ואמרינן דנתברר עיי' ריזוי דקבלת הקידושין עיי' בתו הו"ל זכות, כמו שהסביר ד"ז הר"ן ז"ל הצאנו דבריו לעיל, א"כ אמרינן דאין סהדי דהאב מסכים לקידושין שקיבלה בתו למפרע,

ועיי"ז. נעבר כה האב שיש לו צבתו אל הבת עלמה, כדי שחולק לקדש עלמה לצעלה, ונהי זה מעלמו כאילו אמר לה האב לאי וקצלי קידושין, דגם לאי וקצלי קידושין הוי העברת הבעלות על הקידושין אל הבת שחולק לקדש עלמה, דקנתה כה הקידושין על עלמה, והוי דבר זה ממש כמו שליחות האב לקדש דציררנו לעיל דהוא מוסר כה הקידושין לשליח עיין שם. וכן כהצ הרא"ש ז"ל בקידושין (דף י"ט) דלאי וקצלי קידושין הוי כמו שליחות עיי"ש, [ועיי' בחזו"ה עמ"ס קידושין, שציאר היעב דברי הרא"ש ז"ל שם, ועיי' גם באבני"מ סל"ז סק"י"ג ה"ל]. ומעתה כיון דלאי וקצלי קידושין הוי ציבורי העברת כה, כמו צליוחות גמור, ולכן הני ראשונים ז"ל דס"ל דזכי מטע"ש, וכה העש"י נעבר מחלוי אל השליח, לכן אפשר לומר שקיבלה הבת קידושין מעלמה ואח"כ שמע האב ונחלה, דחלין הקידושין למפרע, דעיי' דהוי הקידושין זכות לאב, אמרינן דכה הקידושין נעבר אל הבת. ולכן רש"י חו"ש הרא"ש והר"ן ז"ל, דכל הני ראשונים הרי הוכחנו לעיל דס"ל דזכי הוי מטע"ש, לכן יכולים הם לסבור דהקידושין חלין אפי' למפרע.

משא"כ הרמב"ן והרש"י ז"ל, דס"ל דזכי לאו מטע"ש, כמ"ש לעיל, לכן א"א להו למיסבר דהקידושין חלין למפרע, דאיך נעבר כה הקידושין מהאב לבת, לכן הוכרחו לומר דהקידושין חלין רק משעת ריזוי האב ולא למפרע, הני הדברים היעב, כי הדברים אמתיים בס"ד.

ובמ"כ דעת הרמ"ה ז"ל דזכי לאו מטע"ש, דעיי' צעור (ס"ו ל"ה) שכי חו"ל, וכי הרמ"ה א"ס האב הראה הדברים לפני הבן שהוא רוצה לקדשה לו ושתק הבן, והלך האב וקדשה לו, הוי קידושין גמורים וכ"ה עכ"ל, הרי דהרמ"ה ז"ל פי' דברי הש"ס (בדף מ"ה ע"ב) לא כרש"י והרא"ש ז"ל דהבן ארזי קמ"ה האב, אלא כדברי הרמב"ן ז"ל דכונה הש"ס הוי דהאב ארזי קמ"ה הבן דרוצה להיות לו שליח ושתק הבן ואמרינן דשתיקת הבן הוי הסכמה, ואמאי לא פי' הרמ"ה ז"ל כרש"י והרא"ש ז"ל, א"י משום דס"ל דזכי לאו מטע"ש וכדבסדרנו ד"ז היעב לעיל. ולכן כיון דסבר הרמ"ה ז"ל דזכי לאו מטע"ש, ממילא הוכרח לסבור בקטנה שקיבלה קידושין שלליד האב ונחלה האב כששמע, דהקידושין חלין רק משעת שמיטה, וכמ"ש בעבור (בס"ו ל"ו) צשמו, וכדעת הרמב"ן והרש"י ז"ל.

ט.

דעתה נצוא למאי דפתחנו לעיל דברינו (בסק"ה), דהתה"ד והרמ"ה פסקו דהיכא דבעיסה עומדה להתקלף, דמותה כמשנתה להפריש חלה בלא דעת ושליחות צה"ב, מטעם זכי. ותמה עליהם בקוב"ה (ס"ו רמ"ג סק"י"ח) מדברי הרש"י ז"ל

מערכות

מערכת זכיה סימא א

חיים

נט

בגדרים (ליז ע"ב) ה"ל, דכי דרק משלו ע"ש צב"ב
אפשר להפריש מטעם זכי, אבל לא משל צב"ב ע"ש
צב"ב, ע"י"ל (סק"ח) שהצאנו דברי הקלו"ה
באורך.

אמנם לפ"מ דזירנו הועד כל הדברים באורך, הנה
ד"מ הלוי אי זכי מטע"ש אי לאו, ולכן
הרשב"א ז"ל דס"ל בכמה דוכתי דזכי לאו מטע"ש,
לכן ס"ל דל"א לתרום פירות הצירו מטעם זכי,
זכי מהני רק לגבי זכיות ממון גרידא, וכמבואר
הדברים לעיל בדברינו הועד: מש"כ התה"ד כי
צפירות הטעם דמהני הפרשת המשרתה בלא ידועת
הבעלים, משום דזכי מטע"ש, דז"ל התה"ד, דכיון
דמתקלקל זכות הוא לצב"ב, וקיימ"ל זכי מטעם
שליחות"א חיתרצא וכו' עכ"ל, הרי דכי צפירות הטעם
דמהני הפרשת המשרתה מטעם זכי, משום דזכי
מטעם שליחות הוי, ואי זכי לא הוי מטע"ש, לא הוי
אפשר לתרום פירות הצירו מטעם זכי, וא"כ לקי"מ
ק"י הקלו"ה אדבריו מדבריו הרשב"א ז"ל, דס"ל
לתה"ד כרש"י הו' רש"ש והר"ן ז"ל, דזכי מטעם
שליחות הוי, ולא כרמב"ן ורשב"א ז"ל דס"ל דזכי
לאו מטע"ש חיתרצא, ומעתה נפל כל יסוד חידושו
של הקלו"ה ז"ל, דחידוש שיש נפק"מ בין זכי לאדם
דמהני, ובין זכי מאדם היבא שאינו זוכה בחפץ
כל שהוא דלא מהני. דבאמת אין שום נפק"מ
מינה בין זכיה מאדם לבין זכיה לאדם לכולי
עלמא, אלא דהנפק"מ מינה הוא אי זכיה מטעם
שליחות אי לאו, דאי זכי מטע"ש אזי הוא נהיה
ממש בעלים על העשי' כמו בכל שליחות וממילא
מהני בכל ענוי שליחות. ואי ס"ל דזכי לאו
מטע"ש, לא מהני זכי אף בדבר שזוכה בו הזוכה,
ורק בקנין ממון הוא דמהני, וכמו שיבואר באורך
ד"מ לקמן (בס"י ב') בעזה"ש. והדברים צרורים
בעזה"ש.

ובמ"כ לקי"מ ק"י האבני"מ (ס"י ל"ז סק"י"ב) המוצ"ח
ג"כ לעיל (סק"ח), שהקי' האריך ס"ל לרא"ש
ודעימ"י, בקיבלה הצח קידושין שלליד האב ושמע
האב ונחל"ה דמקודשת למפרע משעת קבלת הצח,
הא לאו וקבלי קידושין דמהני, הוי מטעם שליחות,
וא"כ איך מהני למפרע, הא כי הרשב"א ז"ל ה"ל
דהיבא דנריך שליחות ממש לא מהני ע"י זכי,
והאריך הרבה בק"י ז' ולא מלא ישבו לק"י ז'.

ולפ"מ שזירנו צ"ד, לקי"מ, וכמש"כ לעיל (אות
ח'). דכר"ש ז"ל ודעימ"י דס"ל דזכי מטע"ש
ודאי דמהני הקידושין למפרע משעת קבלה, דע"י
זכי נעצר הכח אל הצח, וכדבסדרנו ד"מ לעיל
(אות ח'), ובאמת הרשב"א והרמב"ן והרמ"ה ז"ל
דס"ל דזכי לאו מטע"ש, ס"ל דהקידושין חלין רק
משעת שמיטה האב ולא למפרע, כמבואר להדיא
כן בדבריהם, וז"ב צ"ד.

ע"י צב"ב (ס"י ל"ז ס"ח), דפסק המחבר [אה"ב]
דקטנה שקיבלה קידושין שלליד אבי' ח"ל וי"א
שאם נחל"ה האב כששמע הוי קידושין משעת
שמיטה וכו' עכ"ל, וע"י צב"ב שמואל (סק"ח)
שנתקשה בדברי המחבר ח"ל ואינו יודע אמאי פחס
המחבר כדעת הרמ"ה [וכ"ד הרמב"ן והרשב"א
ז"ל ה"ל] דכי דקידושין חלין רק משעת שמיטה
וכי עכ"ל ה"ב"ש.

אמנם כיון דמסתומת דברי המחבר צ"מ (ס"י
רמ"ג ס"ח) משמע דס"ל זכי לאו מטע"ש,
דכי ח"ל זכין לקטן אפי' בן יום אי ולגדול בין צפניו
בין שלא צפניו עכ"ל. דמדכחשוהו בסתמא תרווייהו,
גדול וקטן, משמע דתרווייהו קונין אחד עטמא,
דכמו גדול קונה מה"ת, כמ"כ קטן קונה מה"ת,
וכיון שכן, צב"ב דס"ל דזכי לאו מטע"ש, דאי
זכי מטע"ש אין זכין לקטן מה"ת דאין שליחות
לקטן, וכמבואר בר"ן ושא"ר בקידושין (דף מ"ב
ע"א) דאי זכין לקטן מה"ת, זה רק אי ס"ל דזכי
לאו מטע"ש, [ודל"ה כדעת הח"י בכתובות (דף י"א
ע"א) ד"ה מעבילין בתי' השני בכו"כ, דכתבו
דלף דזכי מטע"ש, אפי' זכין לקטן מה"ת. דכל
הראשונים נקטו כתי' האי בתי', דאי זכי מטע"ש,
אז אין זכין לקטן מה"ת, ע"י ר"ן רשב"א ריעב"א
בקידושין (דף מ"ב ע"א), וכ"כ בשטמ"ק צ"מ (דף
ע"א ע"ב) בשם הראשונים ע"י"ש]. ומוכח מזה
דעת המחבר הוא דזכי לאו מטע"ש, וכן מוכח
קל"ה גם ביו"ד (ס"י ש"ה ס"ג) דסתם המחבר,
דאין מפרשין חל"ה בלא דעת צב"ב, ולא הביא
דעת בעל תה"ד [שהביא שם צרמ"א] דהיבא דהוי
זכות לבעל העיסה, אז מפרשין גם בלא דעתו
מטעם זכי, אף שבצ"י צ"ד"ה הביא דברי התה"ד
אלו, מוכח מזה דס"ל דזכי לאו מטע"ש, ולכן אי"א
לתרום פירות הצירו בלא רשותו אפי' במקום זכות,
וכמו שביארנו ד"מ הועד לעיל.

וביון שכן, הרי צב"ב ג"כ דקטנה שקיבלה קידושין
שלליד אבי' ונחל"ה האב אפי' כששמע,
דהקידושין חלין רק אפי' משעת שמיטה, וכמש"כ
זה לעיל (סק"ח), דכיון דאין כח קידושין מועבר
מעלמו, לנ"ד זכי לאו מטע"ש, א"כ הרי אין כאן
מקנה בשעת קבלת הצח, ולכן ל"ק ק"י ה"ב"ש,
אמאי פסק המחבר כדעת הרמ"ה ז"ל וס"י"הו
דהקידושין חלין רק משעת שמיטה, דהמחבר הוכרח
לפסוק כרמ"ה, דהרי ס"ל דזכי לאו מטע"ש וכמו
שנבאר.

אך מה דנריך עיונה דדברי המחבר ז"ל הוא, מה
שפסק (צב"ב ס"י ל"ה ס"ד) ח"ל יש מי
שאומר שאפי' לא מינהו שליח צב"ב, אלא שגילה
דעתו שהוא חפץ באשה פלונית וא"ל לשדכה לו,
וכלך השדכן וקודשה לו בלא מינוי שליחות, ה"ל

L

עין משפט נר מצוה

כב

ח"פ ט"ד מהרמב"ם כ"ט ע"פ י"ד פ"ג ס"ג

ר' יהונתן ב"ר יואי ישראל שאמר לכו לוי כור מעשר יש לך בידי והלך בן לוי ועשו תרומת מעשר כו' כהלא מתעורר ביטל חס ע"ה חס חס ביטל כו' חס מחסרם ביטל תרומתו תרומה וכו' מכיון שתרם הוא כשלוו כדמסי' ט"ז חייב יכול לבטל הסלחות ופירד וכו' מיני' לומר כל כמיני' דהאיך יכולת בידי לנטות תרומה על מקום אחר הן עדיין לא זכה בהם ורק משום מחסר חסיה ומחוסר אמנה אין עושה קנין ומשני מכיון שאמר כור מעשר יש לך בידי נעשה שלוחו ומחלה כחרוס נרשות ישראל פ' דלא גרע אה דלמד ל' כור מעשר יש לך בידי מנתן רשות לתרום וקוציא כולת מקשה השעמ"ק ז"ל בשם הרא"ש ז"ל וכי משום מחוסר אמנה יהא לו רשות לתרום כה מחוסר אמנה אין עושה קנין ומתיר דלא גרע מנתינת רשות לתרום והוא כקשיא וכתיב דלא דיידיקנו עי' בשמ"ק ז"ל דכ"ח כ"ח (דף מ"ט) והוקשה להנ"ל כיון דהוא משום שליחות ח"פ קשה הא כתיב צ' נופי' אין לו רשות לתרום דת"ר ומוכיח פטר לה כ"ו יוסי דר"ל כתיב ט"ז שתרם את המעשרות מה שעשה עמו והוא כתיב אלטרע בן נחלה כ"ח דילן בהם' גיטין (דף ל"ב) ע"פ : למי

רבי אבא אמר *במאמין על ידו רבו ויחנן בשם רבי יואי ישראל שאמר ללוי כור מעשר יש לך בידי והלך אחוה בן לוי ועשאו תרומת מעשר על מקום אחר והלך ישראל ונתן לבן לוי אחר אין לו קנין אלא תרעומת הדא דתימא בשנתנו זה עד שלא עשאו זה אבל אם עשאו זה עד שלא נתנו זה לא כהדא מתני' ח' בוטל אם עד שלא תרם ביטל אין תרומתו תרומה ואם משתתם ביטול תרומתו תרומה וכולה מיניה מכיון שאמר לו כור מעשר יש לך בידי נעשה שלוחו נמצא כהורם ברשות ישראל פטר לה כרבי יוסי דרבי יוסי אמר *בעל הבית שתרם את המעשרות מה שעשה עשוי : *רבי יוחנן בשם רבי יואי ישראל שאמר לבן לוי כור מעשר יש לך בידי והלך את דמו חושש לתרומת מעשר שבו כהדא אליפוסה יחב לך בר אבא מעשר אל' מתוקן הוא אתא שאל רבאי ויחנן אל' אליפוסה אחינו נאמן הוא רבי איסי בעי קומי רבי יוחנן במאי רבי יוסי דרבי יוסי נאמן בעל הבית שתרם את המעשרות מה שעשה עשוי אמר ליה אין בבליא קמת עליה למי

ר' אבא אמר : דלא היא דהכל לאו בשליחות הוא אלא במאמין העכו"ם ומסיים על דיו של ישראל וספיר דייקוהו הא אם רזה העכו"ם להכניס על מה שישלחל עושה ותרם פירושו היא תרומה והנחה להא דמייתי' לעיל קטן שהיהו אזי במקשה והיה מורס וכו' ולמי לאו מטעם שלוחות הוא דלחן שלוחות לקטן אלא מפני שאינו איתן והסכים על דו : ישראל שאמר ללוי כור מעשר יש לך בידי רבי יוסי קטן לך כור מעשר מן הפירות שיש לו וסמך בן לוי הוא עליו והלך ועשאו תרומת מעשר על מקום אחר שיש לו מן המעשר והלך ישראל הזה ושהו דיבורו ונתנו להמעשר לבן לוי אחר אין ללוי האשן על ישראל אלא תרעומת דיכול הוא לחזור בו וליתן מעשרותיו לכל מי שירצה : היא דתימא בשנתנו זה לכו לוי אחר עד שלא עשאו זה הלוי האשן תרומת מעשר על מקום אחר אבל חס ככר עשאו זה לתרומת מעשר עד שלא נתנו זה ישראל הלוי אחר לא מפני שמתיר שיה קראו שם לתרומת מעשר חייב יכול לחזור בו וליתנו לאחר לשם מעשר : כהדא היא מתני' כדשמעין מהא מתני' דלקמן בפ"ג הרשה חס בן ביביו וכו' תרומתו תרומה ביטל חס השליחות חס עד שלא תרם ביטל אין תרומתו תרומה ואם משתתם ביטל תרומתו תרומה וה"ל דהו כמי' כפ"ל זה לאחר שכבר תרם זה ומתנתן תרומה ואינו יכול לבטלה וכו' ומיהו : כהמק' וכו' כל כמיני' של הלוי היה לעשותו תרומת מעשר הוא הכתי' לא מוכר לידו המעשר ואחרי ליהו תרומתו קרומה ומשני אין דמכיון שאמר לו כור מעשר יש לך בידי נעשה זה הלוי כשלוו כה' הישראל לתרום ומחלה כחרוס נרשות ישראל פ' דלא גרע אה דלמד ל' כור מעשר יש לך בידי מנתן רשות לתרום וקוציא כולת מקשה השעמ"ק ז"ל בשם הרא"ש ז"ל וכי משום מחוסר אמנה יהא לו רשות לתרום כה מחוסר אמנה אין עושה קנין ומתיר דלא גרע מנתינת רשות לתרום והוא כקשיא וכתיב דלא דיידיקנו עי' בשמ"ק ז"ל דכ"ח כ"ח (דף מ"ט) והוקשה להנ"ל כיון דהוא משום שליחות ח"פ קשה הא כתיב צ' נופי' אין לו רשות לתרום דת"ר ומוכיח פטר לה כ"ו יוסי דר"ל כתיב ט"ז שתרם את המעשרות מה שעשה עמו והוא כתיב אלטרע בן נחלה כ"ח דילן בהם' גיטין (דף ל"ב) ע"פ :

כדשמעין מהא מתני' דלקמן בפ"ג הרשה חס בן ביביו וכו' תרומתו תרומה ביטל חס השליחות חס עד שלא תרם ביטל אין תרומתו תרומה ואם משתתם ביטל תרומתו תרומה וה"ל דהו כמי' כפ"ל זה לאחר שכבר תרם זה ומתנתן תרומה ואינו יכול לבטלה וכו' ומיהו : כהמק' וכו' כל כמיני' של הלוי היה לעשותו תרומת מעשר הוא הכתי' לא מוכר לידו המעשר ואחרי ליהו תרומתו קרומה ומשני אין דמכיון שאמר לו כור מעשר יש לך בידי נעשה זה הלוי כשלוו כה' הישראל לתרום ומחלה כחרוס נרשות ישראל פ' דלא גרע אה דלמד ל' כור מעשר יש לך בידי מנתן רשות לתרום וקוציא כולת מקשה השעמ"ק ז"ל בשם הרא"ש ז"ל וכי משום מחוסר אמנה יהא לו רשות לתרום כה מחוסר אמנה אין עושה קנין ומתיר דלא גרע מנתינת רשות לתרום והוא כקשיא וכתיב דלא דיידיקנו עי' בשמ"ק ז"ל דכ"ח כ"ח (דף מ"ט) והוקשה להנ"ל כיון דהוא משום שליחות ח"פ קשה הא כתיב צ' נופי' אין לו רשות לתרום דת"ר ומוכיח פטר לה כ"ו יוסי דר"ל כתיב ט"ז שתרם את המעשרות מה שעשה עמו והוא כתיב אלטרע בן נחלה כ"ח דילן בהם' גיטין (דף ל"ב) ע"פ :

מער : כהדא היא מתני' כדשמעין מהא מתני' דלקמן בפ"ג הרשה חס בן ביביו וכו' תרומתו תרומה ביטל חס השליחות חס עד שלא תרם ביטל אין תרומתו תרומה ואם משתתם ביטל תרומתו תרומה וה"ל דהו כמי' כפ"ל זה לאחר שכבר תרם זה ומתנתן תרומה ואינו יכול לבטלה וכו' ומיהו : כהמק' וכו' כל כמיני' של הלוי היה לעשותו תרומת מעשר הוא הכתי' לא מוכר לידו המעשר ואחרי ליהו תרומתו קרומה ומשני אין דמכיון שאמר לו כור מעשר יש לך בידי נעשה זה הלוי כשלוו כה' הישראל לתרום ומחלה כחרוס נרשות ישראל פ' דלא גרע אה דלמד ל' כור מעשר יש לך בידי מנתן רשות לתרום וקוציא כולת מקשה השעמ"ק ז"ל בשם הרא"ש ז"ל וכי משום מחוסר אמנה יהא לו רשות לתרום כה מחוסר אמנה אין עושה קנין ומתיר דלא גרע מנתינת רשות לתרום והוא כקשיא וכתיב דלא דיידיקנו עי' בשמ"ק ז"ל דכ"ח כ"ח (דף מ"ט) והוקשה להנ"ל כיון דהוא משום שליחות ח"פ קשה הא כתיב צ' נופי' אין לו רשות לתרום דת"ר ומוכיח פטר לה כ"ו יוסי דר"ל כתיב ט"ז שתרם את המעשרות מה שעשה עמו והוא כתיב אלטרע בן נחלה כ"ח דילן בהם' גיטין (דף ל"ב) ע"פ :

מראה הפנים

ישראל שאמר ללוי כור מעשר יש לך בידי והלך אחוה בן לוי ועשאו תרומת מעשר על מקום אחר והלך ישראל ונתן לבן לוי אחר אין לו קנין אלא תרעומת הדא דתימא בשנתנו זה עד שלא עשאו זה אבל אם עשאו זה עד שלא נתנו זה לא כהדא מתני' ח' בוטל אם עד שלא תרם ביטל אין תרומתו תרומה ואם משתתם ביטול תרומתו תרומה וכולה מיניה מכיון שאמר לו כור מעשר יש לך בידי נעשה שלוחו נמצא כהורם ברשות ישראל פטר לה כרבי יוסי דרבי יוסי אמר *בעל הבית שתרם את המעשרות מה שעשה עשוי : *רבי יוחנן בשם רבי יואי ישראל שאמר לבן לוי כור מעשר יש לך בידי והלך את דמו חושש לתרומת מעשר שבו כהדא אליפוסה יחב לך בר אבא מעשר אל' מתוקן הוא אתא שאל רבאי ויחנן אל' אליפוסה אחינו נאמן הוא רבי איסי בעי קומי רבי יוחנן במאי רבי יוסי דרבי יוסי נאמן בעל הבית שתרם את המעשרות מה שעשה עשוי אמר ליה אין בבליא קמת עליה למי

תום הרי"ד

עליו וכן כתיב וכו' דההיא כתיב נתינת לומר כתיבו נט לנתינת וכו' כתיב כהמק' וכו' כל כמיני' של הלוי היה לעשותו תרומת מעשר הוא הכתי' לא מוכר לידו המעשר ואחרי ליהו תרומתו קרומה ומשני אין דמכיון שאמר לו כור מעשר יש לך בידי נעשה זה הלוי כשלוו כה' הישראל לתרום ומחלה כחרוס נרשות ישראל פ' דלא גרע אה דלמד ל' כור מעשר יש לך בידי מנתן רשות לתרום וקוציא כולת מקשה השעמ"ק ז"ל בשם הרא"ש ז"ל וכי משום מחוסר אמנה יהא לו רשות לתרום כה מחוסר אמנה אין עושה קנין ומתיר דלא גרע מנתינת רשות לתרום והוא כקשיא וכתיב דלא דיידיקנו עי' בשמ"ק ז"ל דכ"ח כ"ח (דף מ"ט) והוקשה להנ"ל כיון דהוא משום שליחות ח"פ קשה הא כתיב צ' נופי' אין לו רשות לתרום דת"ר ומוכיח פטר לה כ"ו יוסי דר"ל כתיב ט"ז שתרם את המעשרות מה שעשה עמו והוא כתיב אלטרע בן נחלה כ"ח דילן בהם' גיטין (דף ל"ב) ע"פ :

מכיר ב"ש דנתינת מטעם ה"ו המחוסר אמנה ונתינת מוכר אין בה תרומה אמנה ח"פ חס בן ביביו וכו' תרומתו תרומה ביטל חס השליחות חס עד שלא תרם ביטל אין תרומתו תרומה ואם משתתם ביטל תרומתו תרומה וה"ל דהו כמי' כפ"ל זה לאחר שכבר תרם זה ומתנתן תרומה ואינו יכול לבטלה וכו' ומיהו : כהמק' וכו' כל כמיני' של הלוי היה לעשותו תרומת מעשר הוא הכתי' לא מוכר לידו המעשר ואחרי ליהו תרומתו קרומה ומשני אין דמכיון שאמר לו כור מעשר יש לך בידי נעשה זה הלוי כשלוו כה' הישראל לתרום ומחלה כחרוס נרשות ישראל פ' דלא גרע אה דלמד ל' כור מעשר יש לך בידי מנתן רשות לתרום וקוציא כולת מקשה השעמ"ק ז"ל בשם הרא"ש ז"ל וכי משום מחוסר אמנה יהא לו רשות לתרום כה מחוסר אמנה אין עושה קנין ומתיר דלא גרע מנתינת רשות לתרום והוא כקשיא וכתיב דלא דיידיקנו עי' בשמ"ק ז"ל דכ"ח כ"ח (דף מ"ט) והוקשה להנ"ל כיון דהוא משום שליחות ח"פ קשה הא כתיב צ' נופי' אין לו רשות לתרום דת"ר ומוכיח פטר לה כ"ו יוסי דר"ל כתיב ט"ז שתרם את המעשרות מה שעשה עמו והוא כתיב אלטרע בן נחלה כ"ח דילן בהם' גיטין (דף ל"ב) ע"פ :

עליו וכן כתיב וכו' דההיא כתיב נתינת לומר כתיבו נט לנתינת וכו' כתיב כהמק' וכו' כל כמיני' של הלוי היה לעשותו תרומת מעשר הוא הכתי' לא מוכר לידו המעשר ואחרי ליהו תרומתו קרומה ומשני אין דמכיון שאמר לו כור מעשר יש לך בידי נעשה זה הלוי כשלוו כה' הישראל לתרום ומחלה כחרוס נרשות ישראל פ' דלא גרע אה דלמד ל' כור מעשר יש לך בידי מנתן רשות לתרום וקוציא כולת מקשה השעמ"ק ז"ל בשם הרא"ש ז"ל וכי משום מחוסר אמנה יהא לו רשות לתרום כה מחוסר אמנה אין עושה קנין ומתיר דלא גרע מנתינת רשות לתרום והוא כקשיא וכתיב דלא דיידיקנו עי' בשמ"ק ז"ל דכ"ח כ"ח (דף מ"ט) והוקשה להנ"ל כיון דהוא משום שליחות ח"פ קשה הא כתיב צ' נופי' אין לו רשות לתרום דת"ר ומוכיח פטר לה כ"ו יוסי דר"ל כתיב ט"ז שתרם את המעשרות מה שעשה עמו והוא כתיב אלטרע בן נחלה כ"ח דילן בהם' גיטין (דף ל"ב) ע"פ :

עין משפט נר מצוה
כב
ח"פ ט"ד מהרמב"ם כ"ט ע"פ י"ד פ"ג ס"ג

Kanevski, Sh. Y. H. ben Y. Y. (Shemaryahu Yosef
 Hayim ben Y. Y.)

ספר

דרך אמונה

והוא פירוש וביאור על ספר

משנה תורה סדר זרעים

אשר חיבר הנשר הגדול רבנו משה ב"ר מיימון זצ"ל

חלק שני

הלכות תרומות

(כולל כל דיני הפרשת תרומה, ונתינתן, אכילתן, שמירתן, ותערובתן)

והביאור נקרא **דרך אמונה** לבאר כל דברי רבנו הרמב"ם ז"ל מלוקט מספרי רבותינו המפרשים ז"ל, ומביא גם דעת יתר רבותינו הראשונים ז"ל בדינים אלו וגם מראה מקומות של כל הדינים שביארו רבותינו האחרונים ז"ל ובפרט מספרי מרן בעל החזון איש זצ"ל ומסקנתו בלשון צח וקצר למען ירוץ כל קורא בו ויוכל כל אחד לחזור על הלכות זרעים בזמן קצר בעזה"י:

גם מחמת הדרך אמונה פתחנו שער רחב נפש ציון ההלכה ונו יתן על כל דיבור ודיבור לדעת מנתן מי ילא הפנינים האלו, גם לפעמים איזה הערות קצרות אשר לא נכנסו ציבור ההלכה וקנו מקומן כאן:

אמנם מבואר בההקדמה כי ח"ו להורות הלכה למעשה מספר זה כי לא נועד הספר רק בשביל לחזור ההלכות בקיצור למען יזכרוהו, וגם למצוא כל דין בנקל היכן מקומו, אך כשנוגע למעשה צריך לעיין כל דין במקורו או לשאול למורה הנראה:

חברתי בעזה"י שי"ח בהגרי"י זללה"ה

שנת כל מצוה שהיא תלויה בארץ לפ"ק

נדפס בעיה"ק בני ברק ת"ו

(ח) אף שלוחכם (ט) בני ברית: ב חמשה לא יתרמו ואם תרמו (י) אין תרומתן תרומה. (יא) * החרש.

באור ההלכה

מיפוק לי משום דליתיה במחשבה (ר"ל גם גלי ריעי דשליחות מיון ששלמו הרי הוא מפסיק שיהי תרומה מה שהשלים מפריש וא"כ לא גרע מהרס במחשבה דחל קם תרומה וכאלו חשב כל מה שהשלים יפריש יחא תרומה) ליתא דלע"ג שהוא נותן עיניו בלד זה ואוכל מדד אחר אכתי מנח לך דחי שליח דידו נותן עיניו בלד זה שהאז נרדמו נרדמו ר"ל אה"י אס השליח הי מפריש ממש הי חל גם בלא דין שליחות מדד מחשבה המשלם אבל כשהשלים אין מפריש כלום אלא חורס במחשבה ל"ש לומר שהבעלים עשה תרומה מה שהשלים מושב ולהכי אינעריך לדין שליחות ותורה דלפ"ו יוצא שאם השלים מפריש ע"י הפרשה גם גוי וקטן יכול להיות שליח והרי נהדיא אמרו בחוספחא ספ"ק דתרומות מעשה פייגא בישראל אי שאמר לגוי חרוס לי גרמי ותורה ותורה תרומה לגרון וכן מעשה לפני ר"ג ואמר הואיל והגוי חרס אינה תרומה ול"ד י"ל דל"ק דאם הבעלים רוצה שיהא תרומה ע"י מחשבתו אה"י שחל וכמש"כ דכ"א נשם הנתיבות אבל כיון שרוצה שימול ע"י השליח אי לאו ריבוא דקרא לא הי חל וכי"כ אמרי בחוספחא פ"ג דתרומות ה"ב הפרש מרומ"מ אס עמיד לקרות לכן שס אין נהן קדושה עד שיקרא לכן שס ואס אין עמיד לקרות לכן שס כיון שהפריש נתקדש: * החרש והשוטה והקטן. וכ"ש נהמה שאין יכולה לעשר אפי"י יש בה דעת ומה שהקשה המהרש"א בחולין י' ב' נשם מקשין תמוה מאד:

דרך אמונה

אין גוי עושה שליח (לא) ואפי"י אם ישראל (לב) וכן מרש שוטה וקטן (ג) או קטנה אין נעשין שלוחין ולא עושין שליח (ד) אבל מופלא הקמון לאיש דתרומתו תרומה מה"ה כמש"כ רבנו בסמוך ה"ה משמע צירושלמי שנעשה שליח וכן עושה שליח וכן יכול לתרום משלו על של חברו (ה) וישראל המחלל שבה צפרהסיה או מומר אע"ג דדינו כגוי מ"מ נעשה שליח ועושה שליח (ו) ואסור לכתחלה לעשות שליח אילם וחרש שאינו שומע שאין יכולין לבדך וכן קומא שאין יכול לתרום מן היפה כדלקמן ה"ד אבל יכול לעשות שליח ערוס ושיכור שיכול להחליט ולהפיג ינו: (ח) אף שלוחכם בני ברית. (ז) ואם הבעלים הסכימו על ההפרשה אחר שהגוי הפריש הו כאלו הבעלים הפרישו ומיהו והוי התרומה מכאן ולהבא משעת הסכמתו (ט) וי"א דה"ה אס אמר מחלה מה שיפריש הגוי הזה לכס תרומה יהי תרומה דמהני דלחר זה מדין שליחות אלא כאלו הבעה"כ קרא לה שס לתרום לי יום (נט) וכן גוי שעשה וישראל שליח לתרום מפירותיו אע"ג דאין שליחות לגוי ולא מהני מיהו אס אמר הגוי כל מה שהישראל מפריש אני מפריש מהני כנ"ל: (ט) בני ברית. (מ) אבל

די"ל שלוחו ימח דלחם עשה שליח ואר צנו"ה ואם עשה צ"ב (ל) וכן העולם להקל פ"ל כבדת בך דכשלא דהוי שלוחו שאין מוטל אע"ג דר"ח מלוה מוטלה שלא מדעתו ומשמע שגם בך להפריש גם וכו' כיון ו לא הזכירו ס' משלו על דוכי מטעם והני בתרומה שרות סי' ו' והדרך לתקן מלוה רמ"ו ז הלחו מלה מה דשועלים יוחא דמילתא קנה הקמתו שעלים דוקא כ"י והתלמיד וזכר פ"א ת בכל פעם בעלמא וזכר ע"י ממש ע"י דל"כ עדין כמש"כ דס"ל לכה"ה ל' כאלו אמר לע"י ודעה ש"י התה"ד. של מפתחות של החוספחא ז גילה דעתו דיגילוי דעה מטעם וכו' כמו שס אבל ד' ובקוטרס מה שמבטלה או לבני ביתו ז' ולא לפ"ד ג' תרומה

עמד ואספה נעשין שלוחין שגם הם כולל הנבית (מא) שגא' מחוטב עניך עד שואב מימך וחיבינן במלות כאשה. (מב) אם עשה שליח להקדים תרומה לזכורים או לתרום מן הרע על היפה אין שליח לדבר עברה ואין תרומתו תרומה: (י) אין תרומתן תרומה. (מג) ואפי"י תרמו צפנינו כשיעור ואמרו ה"ו תרומה אינה תרומה (מד) והתרומה נשאת טבל כמו שהיתה וכן הפירות נשארין טבל דמדאורייתא לאו בני הפרשה ניבחו (מה) ואפי"י בתרומה דרבנן לא מהני כגון צוה"ל וכו': (יא) החרש. (מו) צ"י אוניו (מז) שאינו לא שומע ולא מדבר דדינו כשוטה לכל דבריו (מח) ואפי"י הי פקח ונתחמש אח"כ (מט) וחרש שיכול לשמוע ע"י כלי כמין חלוצרות דעו כפקח (נ) וחרש שוטה וקטן אפי"י בפירות של עמנו אין יכולין לתרום אבל פירותיהן חייב בתרומ"מ (נא) וכ"ד מעמידין להם אפוטרופוס ותורמין להם כדלקמן ה"י (נב) אבל הקומא יכול להיות שליח אלא שאין חורס לכתחלה כדלקמן ה"ד:

ציון ההלכה

פירותיו של הגוי ואפי"י משלו על של הגוי אינו יכול דג"ו מטעם וכו' כמש"כ גדרים ל"ו ב' ואין וכו' לגוי שאין לו שליחות ע"י כ"מ ע"כ אי' ואפי"י להקובים צו"ד סי' קס"ח פ"ה שיש לגוי שליחות לחומרא מדרבנן י"ל דבתרומה מודו: (לא) ירו' פ"ק דתרומות ה"א וחוספחא ספ"ק דתרומות: (לב) חו"מ שס: (לג) לה"מ פ"ו מגירושין ה"ט ע"ש: (לד) ירו' תרומות פ"א ה"א ועי' בה"ל בה"ב ועי' גידולי הקדש סי' שכ"ח סק"ד דדעתו שזה הלוי במחלוקת הראשונים ע"ש ועי' גה"ל לקמן אות קנ"ג: (לה) עה"ש ועי' בזה נמשו"ה סי' חו"ד סי' שכ"א: (לו) עה"ש: (לז) ירו' פ"א דתרומות ה"א במחמין על ידו וכן בחוספחא ספ"א ונראה דאפי"י אס הגוי הפריש תרומה ומעשר והבעלים מפריש אח"כ אין עובר בעשה שקבע התרומה והמעשר צ"א שאין כוננו אלא שיחול כדין מחלה התרומה ואח"כ המעשר וע"ל סק"ג: (לח) וה"מ סי' קפ"ב סק"ב ג' קטן וה"ה כלן ואין זה שייך לצרירה כיון שבלוטו שיחול אח"כ ולא למפרע וכ"כ במקדש מטעם ה' הלה סי' שכ"ח סי"ג והסתפק שס אס גם במחשבה שחשב כן מהני ע"ש ועי' צמ"א באור: (לט) ירו' תרומות פ"א ה"א דמאי פ"ו ה"א: (מ) כדנכסין ה"ט: (מא) רש"י גיטין כ"ג ב': (מב) טורי אבן חגיגה י' ב' וכו"י קמא תה"ע סי' ע"י ולכא"ו י"ל דמן הרע על היפה אין האיסור אלא שלג נתן אס היפה ועל השליח אין האיסור כלל כיון שלא הרשאו אלא ע"י וא"כ השליח לא עשה עברה ואפשר דל"ש ע"י אין שליח לד"ע ומלאכי נמע"א כלן שהעיר בה ע"ש: (מג) משנה ראשונה: (מד) מלא"ש דלא קי"ל כר"א ביבמות ק"ג א' דהוי ספק ועי' ברש"י ביבמות שס שכ' מותרת לזר והיינו אחר שפריש עלי תרומ"מ: (מה) מאירי גדה מ"ו ב' לענין קטן: (מו) פמ"ג בפתיחה כוללת לאו"ה ח"ב סי' ה' דחרש בחלון א' חורס ומגדך והרי הוא כפקח גמור: (מז) משנה תרומות פ"א מ"ב: (מח) צה"ל בסי' נ"ה ס"ח ד"ה הוא וכ"פ כל הפוסקים דלא כרשב"י צניטין ע"א א' וצירו' כלן ריש תרומות ולא כרבנו צביה"מ כלן מ"ב שכ' כרשב"י [והעתיקו ג"כ בכ"פ פי"ח] וכבר מוזר צו רבנו משה כמ"ש בעתקת דמשה וכן בהלכותיו כפ"ב מגירושין ה"ו יומר תמוה שרבנו צביה"מ כתב כן גם על אלא וסא שהטעם משום שא"י לבדך פשיטא דל"ש לתקן כלל [והרע"ב לא העתיק זה רק באינו שומע ואינו מדבר אבל גבי אלא כ' צמ"ו שנסתפק מחמת חולין וכבר תמה בזה רעק"א בחוספחא וכו' הרדב"ן בה"ד: (מט) מ"ב סי' תקפ"ד סק"ד ונענין חרש שאינו מדבר ואינו שומע שלימותו לדבר כמו שמלמדים היום ראויה שו' ממו"מ מנע"א שדעתו שדינו כמדבר ואינו שומע: (נ) רש"ס גבי קטן: (נא) חו"א לקוטים לזרעים סי' ו' סק"א ונמש"כ רבנו ספ"י מנהגות [וכן מנואר בחוספחא תרומות פ"א ה"א] והיינו להאכל כמש"כ רבנו שס פ"א ה"ט: (נב) גיטין כ"ג א':

אינו למקנה יוכל להפריש

שליח עכו"ם להפריש חלה

76 יח (ז) אין עושים שליח (לה) עכו"ם להפריש חלה, ואם עשאו שליח והפריש אין הפרשתו כלום. [לט] וכ"ז כשהעכו"ם מפריש מדין שליח אך במקום שיש הסכמת בעלים על ההפרשה מועיל ההסכמה להוי ההפרשה מכאן ולהבא. L

שיח ההלכה

אמנם מצאנו פוסקים הסוברים שאין שליח עושה שליח בתרומה, בבית מאיר (אה"ע סי' ק"ב סק"ד) מבואר דתרומה נקרא מילי, וכן בשו"ת מהר"ח אור זרוע (סי' כ"ו) כתב בתוה"ד דאפשר שבתרומה אין שליח עושה שליח, כיון דמה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם, ועיין בלבוש (סוף סי' שבי"ח) דנראה מדבריו דאין שליח עושה שליח אא"כ פי' המשלה ונתן לו רשות לעשות שליח אחר, וע"ע כמעדני ארץ (פ"ד מתרומות ה"א אות ג') שהאריך בזה.

76 (ז) רמב"ם (פ"ד דתרומות ה"א), והטעם מבואר ברמב"ם (שם) שנאמר גם "אתם", מה אתם בני ברית, אף שלוחכם בני ברית ומקורו מהגמ' (קידושין מ"א), וה"ה דאין ישראל נעשה שליח לעכו"ם, שו"ע (הר"מ סי' קפ"ח ס"א). ובענין לעשות שליח ישראל מומר עיין בשו"ת חת"ס (י"ד סי' שכ"א). L

(זח) עבר ושפחה נעשים שלוחים להפרשה שגם הם בכלל ברית, שנאמר מחוטב עציץ עד שואב מימין (רמב"ם פ"ד דתרומות ה"ט).

76 (לט) בדרך אמונה (פ"ד דתרומות סק"ח) הביא דברי הירושלמי (פ"א דתרומות ה"א) דמה שאין מועיל הפרשת עכו"ם אף כשעשאו לשליח הוא מדין שליחות שאין שליחות לעכו"ם אבל אם

הסכימו הבעלים אח"כ על הפרשת העכו"ם הרי הוא כאילו הפרישו הבעלים ומועיל, והוי תרומה משעת הסכמתו מכאן ולהבא, וי"א דה"ה אם אמר מתחילה מה שיפריש העכו"ם הזה לשם חלה יהיה חלה דמועיל, משום דאין זה מדין שליחות אלא כאילו הבעה"ב קרא לה שם לאחר ל' יום, ואין זה שייך לדין ברירה כיון שרצונו שיחול אח"כ ולא למפרע (נתייה"מ סי' קפ"ב סק"ב גבי קטן, והובא בדרך אמונה שם לענין עכ"ם, ובמקדש מעט סי' שכ"ח סק"י"ב), וכן עכו"ם שעשה שליח ישראל להפריש חלה [באופן שהעיסה חייבת בחלה], אע"ג דאין ישראל נעשה שליח לגוי, מ"מ אם אמר הגוי כל מה שהישראל מפריש אני מסכים מועיל ההפרשה.

ועיין בשו"ת חת"ס (או"ח סי' קע"ו ד"ה מ"ש עור) וז"ל מ"ש עור פר"מ מחו' הגנ"י [הג"ר פונס איגר זצ"ל אבד"ק מאטרסדארף] דאמאי לא תועיל שליחות גוי, עכ"פ מטעם ברירה שהוברר הדבר שעל זה היה מחשבת הבעה"ב, ולא גרע מאומר כל מה שיתרום הקוף יהיה תרומה, וכתב ע"ז החת"ס שלמ"ד יש ברירה איה"ג דמועיל, אבל לא מטעם שליחות כ"א כמעשה הקוף עיי"ש, ולכאורה לפי הנתייה"מ מהני אפילו ללא דין ברירה, ועיין בשו"ת שארית ישראל (י"ד סי' ס"ו) שהאריך בזה. L

הפרשת אפוטרופסין בעי' יט (מ) אפוטרופסין מפריש הפרשת חלה בבתי מאפו כ (מא) בבתי מאפה מפר שלא בפניו, והוא ע"י ג

ויש החוששים למחלוקת עיסות שאינן בעולם (עיין) לאדם שלא בפניו (עיין) שיח העיסות שאינם בעולם

(מ) שו"ע (סי' של"א סעיף ל"ד) תורמין נכסי יו בש"ך (שם ס"ק ס"ח) כתב להאכיל אבל לא להניח, נ אפוטרופסין לעשות שלי אלא לפרנסה, ובקונטרס קרליץ (פ"ד מתרומות סי' כשצריכים למכור לצורך אסור למכור טבל, שלכו להאכיל ויכולים האפוטרו

(מא) עיין לעיל (סעיף י"ד) הרמ"א דמועיל על של חבירו מצד זכ בפניו, ובמקום שבעה"ו דניחא ליה בהפרשה זו, תרו"מ בלא מינוי שליחו שפיר יכול להפריש המשג לא ע"י מינוי שליח ומהני שהעיסות אינו בעולם בע דעת רוב הפוסקים דזכיה שלא בא לעו

(מב) בשו"ת מהרי"ט (ח) שממנה של

כ"ג' ל' שמחון י"ח דראן ע"כ"א

אבל האמת יורה דרכו. הך דיד עבד כיד רבו אינו אלא לגבי מילי דממון ועבדות ומלאכות שאם נשאל הוא למלאכה עם הבמהמה הוה כרבו, אבל לא לענין שליח מצוה וכדומה. וכ"כ להדיא הראב"ד הובא בשיטה מקובצת שם בב"מ ז"ל, דאע"ג דאיכא למימר הואיל וליחא בכל המצות כישראל לא ליהוי כמנתו ולענין נדרים לא הוי כמותו, אפילו הכי לענין ממזנא יד עבד כיד רבו דמי עכ"ל. הרי מה שבקשנו ולק"מ כל הקושיות הנ"ל.

[שליח מומר]

ואנב אעתיק לו לשוני על הגליון מג"א סימן קפ"ט במ"ש שם דמומר אינו בכלל ברית, כתבתי ז"ל, לפע"ד דתרומתו אינו תרומה כי היכי דליחא בתרומת המשכן כמ"ש מג"א לעיל סימן קנ"ד סק"ח, ועיין ר"ש ור"מ ורע"ב ריש מס' תרומות דילפינן מהתם לתרומת גורן. ועיין זכחים מ"ה ע"א מייתי רש"י (ר"ה דגמרינן) קרא אחרינא למעט גוי מתרומה. כבר יישבו היטב בס' טהרת הקדש ומ"מ האמת כמו שכבתי ולק"מ קושית האבן עזר ככאן מרפ"ב

דקידושין וק"ל. ועיין לשון רש"י גיטין כ"ג ע"ב ד"ה שתרומו וכו' מאיש איש ע"ש וק"ל. ועיין סנהדרין מ"ז ע"א אכל חלב וכו' ק"ל עכ"ל על הגליון.

[ברירה בשליחות גוי]

→ מ"ש עוד פר"מ מחו' הגנ"י דאמאי לא תועיל שליחות גוי עכ"פ מטעם ברירה שהוברר הדבר שעל זה היה מתשבת הבעה"ב, ולא גרע מאומר כל מה שיתרום הקוף יהיה תרומה. י"ל למ"ד ברירה אין הכי נמי מועיל, אבל לא מטעם שליחות כי אם כמעשה הקוף, ונפקא מינה לענין שליח עושה שליח, ולענין פיתח והוסיף עשרה ולענין שאלה, אי מטעם שליחות, וא"כ לדעת האומרים דשליח צריך חרטה על הפרשתו, וא"כ אי שליחות לגוי לא שייך ביה חרטה ושאלה, ואי מטעם ברירה שואל הבעה"ב על ברירתו. כ"ז כתבתי בחפזי באישון לילה בלי שום עיון ואחתום בכל הוחמי ברכות מחו' הדש"ת.

יום ב' ה' תשרי תקע"ה לפ"ק.

משה"ק סופר מפפד"מ

תשובה קעז

[נתכוין להציל ומת מחמתו]

הוה ככפותה והוה כאילו הביאה אש והניחה על הכפות ותשרוף, דפעטריאה"ל ידוע ששורף לשעתו באין מציל. ועיין תוס' חולין י"ז ע"א ובש"ע ח"מ סס"י תי"ח. אך מעשה האשה היה לדבר מצוה להציל נפש, ועדיפא מאב הרודה בנו ומשליח בית דין עיין רמב"ם הלכות רוצח פ"ה הל' וי"ו. והנה לפירוש רש"י (מכות ה' ע"א ד"ה ושליח ב"ד) בשליח ב"ד בתוך מספר מ' מת (הנלקה) על ידו, קשה [ד]אין זה חידוש שפטור כיון שאמדהו לחיים שיכול לסבול, ואם טעה הרופא שאמרו, מה עשה השליח שהוא אנוס בציווי בית דין? וגם פירוש רמב"ם שנמנע לשמוע

שלום וכ"ט ליידיד נפשי הרבני המופלג כבוד מו"ה יוסף משה נ"י בווערעשוואהר. הגעניי שאלת חכם, ע"ד נערה משרחת אשר בליעל אחד הבעית אותה, ומפחד פתאום נתעלפה ונעשה כמת דומם. וגבירתה נבהלה מאוד ושלחה ידה ליקח צלוחית יין שרף לשפוך לתוך פיה לעורר חמימותה הטבעיות ולהקימה ונדחה ידה לצלוחית פעטריאה"ל, ובשפכה לתוך פיה ירד לתוך מעיה ונשרפה הנערה ר"ל. ונפשו בשאלתה אם העלובה זאת צריכה כפרה או לא. הנה גוף הענין הוא רציחה גמורה, דכיון דנתעלפה

ו. ר' להלן בחלק יור"ד סי' שכא בשם הגר"ב איגר מש"כ על זה.

תשובה קעז

א. וז"ל הרמב"ן בחי' למכות שם: הא דתנן יצא אב המכה את בנו. קשה לי טעמא הוא משום דמצוה הוא דעביד הא לאו הכי גלי. והא שונג קרוב למזיד הוא, כדמקש' בפרק המניח (לב, ב) גבי הוסיפו לו אחת יתרה. ואיכא למימר שאני התם כיון דלא ה"ל לממתייה לו טפי, מויד הוא בדכאה להזיק, ה"ל לאסוקי אדעתיה ולמרמא אנפשיה דמיית בחדא. אבל הבא כיון דכרשות הוא מכה אותו, לא ה"ל לאסוקי אדעתיה, דודאי כשמכה אותו ליסרו שונג הוא במיתתו. ושליח ב"ד [משמע] דלאו משום מצוה פטור, אלא משום שכיון שאמדהו אנוס הוא. ואע"ג דקתני ליה בהרי הנגד לא דמו להו, תדע דהא אמרינן בגמרא התם אע"ג דגמיר מצוה קא עביד, דכתיב יסר בנך, ולא [מקש' משליח ב"ד דאלו לא עבר לאו מצוה, ונימא דהשתא נמי לאו מצוה א"נ איכא למימר שליח ב"ד כיון שעבר מצוה הוא להכותו, שהרי מצוה עשה מפורש הוא בתורה והכרו אבל התם לא אמרה תורה הכה ולא הטוב, ואי משום מצוה תפיכה אין זו מצוה [ר' בהערת הנראו"מ ז"ל שם] הא דמקשינן אמתי' והא אמר יצא האב המכה את בנו ומפקינן דגמיר כו' משום דלא ס"ד לאוקומא למתני' בשהרג שלא מדעת הכאה, כגון שהיה יורד בסולם ונפל עליו

76 הפרשה ע"י משרתת

יג משרתת הרגילה שבעלת הבית נותנת לה רשות לפעמים להפריש חלה (כה) יש אומרים שיכולה לעולם להפריש אפילו שלא מדעת הבעלים, (כה) ויש אומרים

ת בעל שאסור

חברו, עיסתו עשיית המצוה

יש חלה זו"ע (סי) לעשות אחרים ז שלא ז לקוטים

(סוברים יל מותר ור (והיינו

המס ניחא זורס משל ין שליחותו גשה עדיף

לאדם שלא גט לאשתו ותא איכא, זוס קלקול זה, אצל כל הרשב"א, זרמא, ואס ון דמפריש ה"מ.

שיח ההלכה

בסתם אדם, אבל במשרתת עיין בסעיף הבא. והט"ז (שם סק"ב) סובר דה"ה בחשש קלקול נמי מותר.

(כה) רמ"א (שם).

(כה) הב"ח (שם) והש"ך (שם סק"ה) חולקים וסוברים דדוקא כשיש חשש שתתקלקל העיסה יכולה המשרתת להפריש, ומודים בדיעבד אם הפריש הגבל בלא רשות וניחא ליה לבעה"ב שהפריש הוי חלה, ואין צריך לחזור ולהפריש, וכן הגר"א (שם סק"ז) מציין להש"ך.

והנה מקור דין זה הוא מדברי התרומת הדשן (סי"ה קפ"ה) ונחלקו הפוסקים במסקנתו, דהנה כידוע התרוה"ד כתב בעצמו גם השאלות, והתרוה"ד כתב השאלה בשפחה משרתת שלשה עיסה לאשה והלכה האשה ועכבה עד שנתחמצה כל צרכה ואם תשהה עוד תתקלקל העיסה, ובשביל כך רוצה המשרתת להפריש חלה בלי רשות בעלת הבית, וכתב דשפיר דמי למיעבד הכי דכיון דמתקלקלת העיסה זכות הוא לבעלת הבית, וזכין לאדם שלא בפניו, וה"נ המשרתת געשית שלוחה אפ"י שלא מדעתה מטעם זה, ואפ"י אם אין כאן אלא חשש קלקול העיסה אמרינן דזכות הוא לה וכו', ומה דמצינו בש"ס דלא מהני גילוי דעת אח"כ דניחא, באופן שהפריש בלא רשות, היינו דוקא בזמנם

שיח הארץ

וב"ב צמרכנת המסנה (פ"ו מהל' גירוסין ה"ג) אהא דאמרו שס שכותבין גט לנשמתים וכו' והקשו מי איכא מידי דהשתא לא מצי למיעבד ועבד שליט על זה בשביל אחר זמן, ומירצו דמשום זכות נגעו זה וע"ז כתב המרכנת המסנה דלא שייך זכות רק צמרכנת חפץ לפלוני, ולא צמרכנת חפץ שלא מדעתו צמרכנת זכות, ולהוציא מרשות הנותן לא דיינין בזה דיני זכיה. ועיין בחזון איש (ורע"ס ליקוטים סימן ו' סק"א) שנקט כדעת המה"ד והרמ"א דמהני זכין אף מאדם עגמו.

ועיין צמרכני בינה (הל' תרומות סימן ו') שהקשה על הקצוה"ח שהרי צמימן (שלי"א סעיף ל"א) הביא המחבר דעת הרמב"ם שצמורס שלא צרסות, אס גילה דעתו צסוף שניחא ליה צמה שעשה מהני, והטעם מנזאר צט"ז (שם ס"ק ט"ו) צצמורה אמרינן שמגלה דעתו על שעת המעשה שצודאי גם אז היה ניחא ליה, וצקצוה"ח האריך בזה ומוכיח כן מכמה מקומות, ולכאורה הדברים סותרים שהרי כאן חולק על התרוה"ד, וסובר דלא מהני ניחוחא אלא דבעינן שליחות, ושם מוכיח כדעת הרמב"ם דמהני ניחוחא לנד.

אבל כדעת המחבר והרמ"א אינו קשה למה לא כמזו כאן שמשרתת יכולה להפריש משום שבעלת הבית מסכימה לצסוף למעשה המשרתת, וכן צאורס למה בעינן שליחות, דאפשר דכאן מיירי באופן כללי שאין הבעה"ב מגלה דעתה מפורש צסוף דניחא ליה, ושם מהני דווקא צגילוי דעת מפורש צסוף דניחא ליה.

דווקא כשיש חשש שתתקלקל העיסה יכולה המשרתת להפריש, (כו) ויש מחלקין שבמשך ימי השבוע יכולה להפריש כיון שרגילה בכך, אבל בערב שבת שדרך הנשים להקפיד להפריש בעצמה לא תפריש בלי רשות בעה"ב, (כז) והכל לפי הענין עד כמה מקפדת בעלת הבית להפריש בעצמה ולא ע"י משרתת.

L

שיח ההלכה

ובסיפא מיירי במשרתת דמותרת אפי' בחשש קלקול.

(כו) מ"ז (שם). והיינו דווקא כשאין חשש קלקול העיסה, שאם יש חשש קלקול העיסה יכולה להפריש אפילו בערב שבת, אבל בספר בית הלל כתב דבערב שבת אפילו מתקלקלת העיסה לא תפריש המשרתת.

(כז) עיין בחל"ח (סי' ז' ס"ק י"ט) שכתב דהכל תלוי לפי הענין, ובמקום שהאשה מקפדת ביותר ונחשב לה כחיוב להפריש, יש לומר דיותר זכות הוא לה שתפריש בעצמה, ואפי' תתקלקל העיסה, ואם אינה מקפדת כ"כ, י"ל דיותר נייח לה בתיקון העיסה מהפרשת חלה, ועיי"ש שכתב (סעי' ט') שהמשרתת תפריש בלא ברכה ולא תקרא שם ולכשתבא בעה"ב תקרא שם ותשרפנה עכת"ד. והנה לא הזכיר אם מברכת בעה"ב כשמפרישה, ומסברא נראה שמברכת כיון שלא הפרישה המשרתת אלא ע"ד שתקרא אח"כ שם, אך צ"ע מאי הועילה המשרתת בזה דנמצא דאין כאן הפרשת חלה כלל, ואפשר דמיירי כשרוצה לבשלה ולחוש לדעת מהרי"ו (הובא בסי' ו' סי') שהבישול אוסר התבשיל (לקט העומר פ"י ס"ק ט).

שהיו מפרישים שיעור גדול ונותנים לכהן, וכל אחד יש לו רצונות משלו ממה ואיך להפריש, וא"כ כשעת הפרשה לא היה ידוע שזה רצונו, אבל היום שכ"א מפריש כזית ושרפו, ואין נפ"מ באופן ההפרשה אפשר להפריש גם בלי רשות ועכ"פ אם ידעינן דהוי זכות, עיי"ש.

והנה הט"ז (סק"ב) נתקשה במש"כ התרוה"ד ואפילו אין כאן אלא חשש קלקול העיסה וכו', דהרי גם ברישא מיירי מזה, ואין לומר דברישא מחשש קלקול בעלמא דמ"ש זה מזה, דודאי גם בספק קלקול יש לה זכות להוציא מידי ספק, ועוד קשה מה שכתב אח"כ כיון דרגילות הוא לפעמים שנותנת לה רשות, היאך שייך ענין זה לספק קלקול, הרי אפי' בלא ספק קלקול יש היתר בזה.

ולבן כתב הט"ז "אלא פשוט לענ"ד דיש כאן ט"ס, וצ"ל ואפילו אין כאן חשש קלקול וכו'", דהיינו שיש היתר בלא"ה מצד הרגילות הוא שנותנת רשות, וכן משמע שהיה גורס הרמ"א בדברי התרוה"ד, עיי"ש, אבל הב"ח חולק ע"ז ומפרש כוונת התרוה"ד דברישא מיירי בוודאי קלקול שאז מותר לכל אדם,

גילוי דעת הבעלים דנ יד (כח) בעל הבית שגוי הגדולים, רשאי כו דוכין לאדם שלא בפנ

שליחות בהפרשת חג טו (ל) עושה (לא) אדם

(כח) רמ"א (סי' שכ"ח ס" קפ"ח) דמ נותנת לה בעלת הכי יכולה להפריש לעולנ שאפשר להפריש משל' שלא מדעת הבעלים, ה ההפרשה דזכות הוא שלא בפניו, ולכאורה החולקים במשרתת (ג) הכא שיכולים להפריש דרק לפעמים נתנה לה ו נחלקו האם יכולה לו באופן שאמרה בפירו לעולם, מהני לכו"ע (והיינו דלא כהקצוה"ח הנ ד"ה באופן)

(כט) הנה כחזו"א (א) כתב שאין בדבר שלא בא לעוג בדברי האדם ובודעתו ב יועיל גילוי דעתו על ז בעולם, אך מצאנו ד הסוברים דמהני גילוי לעולם, יעויין בנתיב סק"ג, קצוה"ח (סי' קב)